T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI VE KÜTÜPHANE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: CİBUTİ ÖRNEĞİ

MAYSSOUN IBRAHIM ATTEYEH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Kasım BİNİCİ

Çankırı – 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞI VE KÜTÜPHANE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: CİBUTİ ÖRNEĞİ

Hazırlayanın MAYSSOUN IBRAHIM ATTEYEH

ORCID:0000-0001-9395-5778

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Kasım BİNİCİ

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. GİRİŞ 1

1.1. Araştırmanın Konusu 2
1.2. Araştırmanın Amacı 3
1.3. Örneklem Profili 4
1.4. Araştırma Yöntemi 4
1.5. Araştırma Düzeni 6
1.6. Literatür Özeti 6

2. OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI 11

2.1. Okumanın Tanımı 11
2.2. Okumanın Önemi 13
2.3. Okuryazarlık ve İşlevleri 14
2.4. Okuma Türleri 16
2.4.1. Sesli Okuma 17
2.4.2. Sessiz Okuma 17
2.4.3. Yoğun Okuma ve Kapsamlı Okuma 18
2.4.4. Eleştirel Okuma 19
2.4.5. Hızlı Okuma 20
2.4.6. Tarayarak Okuma 20
2.5. Okuma Alışkanlığı 20
2.5.1. Okuma Alışkanlığı Etkileyen Faktörler 23
2.5.1.1. Aile 23
2.5.1.2. Okul 25
2.5.1.3. Kütüphaneler 25
2.5.1.4. Çevre ve Sosyo-ekonomik 26

3. CİBUTİ, CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ VE KÜTÜPHANESİ 28

3.1. Kütüphane 28
3.2. Üniversite Kütüphanesi 29
3.3. CİBUTİ 32
3.3.1. Demografik Özellikler 34
3.3.2. Cibuti'nin Eğitim Sistemi 35
3.3.3. Cibuti Üniversitesi 37
3.3.4. Cibuti Dokümantasyon Merkezi 39

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER 41

4.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler 41
4.2. Okuma ve Okuma Alışkanlığı Durumu 44
4.3. Kitap ve Kütüphaneye Erişim Durumu 51
4.4. Okuma ve Kütüphane Alışkanlığı 53

SONUÇ VE ÖNERİLER 55

Kaynaklar 61

EK-1 ANKET FORMU 69

EK 2- ANKET FORMU 76

EK-3-ETİK KURUL ONAYI 83

ÖZGEÇMİŞ..... 84

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı ve Kütüphane Kullanımı Üzerine Bir İnceleme: Cibuti Örneği"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

15 / 11 / 2022

İmza

MAYSSOUN IBRAHIM ATTEYEH

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Maysoun Ibrahim Ateyyeh tarafından hazırlanan "*Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı ve Kütüphane Kullanımı Üzerine Bir İnceleme: Cibuti Örneği"* başlıklı bu çalışma, *[15.11.2022]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Kasım BİNİCİ	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. Coşkun POLAT	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Ahmet ALTAY	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 03/11/ 2022 tarih ve 2022/49-11 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bireylerin kişiliğini geliştirmede, ilişkilerini biçimlendirmede ve yaşamını zenginleştirmede okumanın önemli bir yeri ve işlevi vardır. Okuma, yaşamın belirli bir noktasında başlayıp biten bir etkinlik değildir. Yaşam boyunca gereksinim duyulan bir ihtiyaçtır. Okumanın süreklilik haline gelmesi için bireylerin okuma alışkanlığını edinmeleri gerekmektedir. Okuma alışkanlığı bir günde ya da bir ayda kazanılamaz. Yaşam boyunca okuma etkinliğini devam ettirebilmek için çocukluk ve gençlik dönemlerinde bu alışkanlığın kazandırılması gerekmektedir. Günümüz bilgi toplumunda okuma alışkanlığını kazandıran birçok önemli eğitim kurumu ve kuruluşları vardır. Kütüphaneler de okuma alışkanlığını geliştirmesinin yanı sıra toplumun okuma, bilgi ve araştırma gereksinimini karşılayan önemli bilgi merkezleridir.

Okuma ihtiyacı ve kütüphane bağlantısı kütüphane kullanım alışkanlığını ortaya koymaktadır. Kütüphane kullanma alışkanlığı, insanların kütüphaneyi bilgi ihtiyacını karşılama, araştırma ve okuma gibi çeşitli amaçlarla ve belirli aralıklarla kullanması anlamına gelir. Üniversite kütüphaneleri de öğrencilere okuma alışkanlıklarının kazandırılmasında profesyonelce yaklaşım gösteren önemli merkezlerdir. Üniversite kütüphaneleri, ilk, orta ve lise okulları ile okul ve halk kütüphanelerinde başlayan okuma alışkanlığının üniversite yaşamında da devam etmesini sağlayan ve öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olan önemli birimlerdir.

Bu tez çalışmasında, Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve üniversite kütüphanesini kullanma durumları incelenmiştir. Bu çalışma Cibuti örneğinde ilk çalışma olup, gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturması düşünülmektedir.

Bu çalışma 5 ana bölüm ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmanın amacını, önemini ve yöntemini oluşturmaktadır. İkinci bölümde okumanın önemi, okuma ve okuma alışkanlığı kavramları ile okuma alışkanlığını etkileyen faktörler ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde üniversite kütüphanesi, işlevleri ve öğrencilerin beklentileri konu edinilmiştir. Dördüncü bölümde Cibuti, Cibuti'nin yükseköğretimi ve Cibuti Üniversitesi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Beşinci bölüm, Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının yanı sıra üniversite kütüphanesini kullanımlarına ilişkin anket sonuçlarının

değerlendirilmesini kapsamaktadır. Sonuç kısmında araştırmanın genel bir değerlendirmesi yapılmış ve buna ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Tez Çalışmasının sonuçlanmasında beni yakından ve uzaktan destekleyen birçok kişinin yardımı sayesinde mümkün olmuştur.

Öncelikle tezimin tüm aşamalarında bana yol gösteren değerli danışman Doç. Dr. Kasım BİNİCİ'ye teşekkür ediyorum. Doç. Dr. Kasım BİNİCİ, beni doğru araştırma eksenine yönlendirmek için her zaman doğru yönlendirmeler yaptı, onun sayesinde birçok şey öğrenebildim ve keşfedebildim, başlangıçta planlanandan daha fazla zaman gerektiren tezimin yazımı sırasında beni cesaretlendirdi. Ona teşekkürlerimi sunuyorum.

Teşvik ve desteği olmadan bu tezi tamamlayamayacağım değerli hocam Prof. Dr. Coşkun POLAT'a teşekkür ederim. Prof. Dr. Coşkun POLAT, yüksek lisans yıllarımda zorluklarla karşılaştığımda hep yanımda oldu ve bana hep inandı, tüm zorluklara rağmen bugün buradaysam bu onun beni ilerlemeye teşvik etmesi sayesindedir. Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ'a ve Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA'ya yüksek lisansım boyunca sürekli teşvik ve destekleri için en derin teşekkürlerimi sunarım. Tezimin yazımı sırasında bana büyük destek ve yardım sağlayan Kütüphane Şube Müdürü Ümit DALKILIÇ'a da teşekkür etmek isterim. Ayrıca beni motive eden ve cesaretlendiren tüm arkadaşlarıma (Saredo, Ladan, Hodan, Hawa, Mahdi vb..) ve uzaktan ve yakından bana yardım eden herkese teşekkür ediyorum.

Tüm bunlar, her zaman yanımda olan sevgili ailemin güveni ve teşviki olmadan mümkün olamazdı. Teşekkür Ederim

15/11/ 2022

Mayssoun Ibrahim Atteyeh

ÖZET

Tezin Başlığı : Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı ve Kütüphane Kullanımı Üzerine Bir İnceleme: Cibuti Örneği
Tezin Yazarı : Mayssoun Ibrahim Atteyeh
Danışman : Doç. Dr. Kasım BİNİCİ
Anabilim Dalı : Bilgi ve Belge Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 15/11/ 2022

Tez çalışmasının temel amacı, bireysel ve toplumsal gelişim ile okuma ve kütüphane alışkanlığı arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymaktır. Toplumda görece eğitimli kabul edilen üniversite öğrencilerinin bu konudaki algıları, tutumları ve düzeyleri ile kütüphanenin bu konudaki rolü, Cibuti Üniversitesi örneklemi ile ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 370 üniversite öğrencisine toplamda 32 sorudan oluşan Fransızca hazırlanan bir anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda okuma alışkanlığı, kütüphane alışkanlığı ve sosyo-ekonomik durumu ortaya koyan durumlar arasında çok düşük seviyede pozitif ve negatif yönde korelasyona rastlanmış, bazı durumlarda ilişki bulunamamıştır. Bu durum Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma, kütüphane alışkanlığı davranışlarının ve sosyo-ekonomik durumunun birbirinden bağımsız olduğu yönünde değerlendirilmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanmalarını çok düşük olduğunun sonucuna varılmıştır. Öncelik sıralamasının ortaya konması açısından öğrencilerin müzik dinleme, TV seyretme, spor yapma ve bilgisayar kullanmaya daha fazla zaman ayırdığı görülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğunun Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nin kaliteli hizmet sunmadığını ve hizmetlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olmadığı görüşüne sahiptirler. Bu öğrencilerin çoğunluğu evde de kitaplara ulaşamamaktadır. Dolayısıyla okuma önünde en büyük engelin kaynaklara erişim sorunu olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak okuma ve kütüphane alışkanlığının kazandırılması için farkındalığın artırılması gereklidir. Bu nedenle ülkede farkındalığı artıracak eğitimler, projeler ve politikalar uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Okuma Alışkanlığı, Üniversite kütüphanesi, kütüphane kullanımı, Cibuti

ABSTRACT

Thesis Title : A Study on University Students' Reading Habits and Library Usage: The Case of Djibouti
Author : Mayssoun Ibrahim Atteyeh
Supervisor : Associate Professor Kasım BİNİCİ
Department : Information and Record Management
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 15/11/ 2022

The main purpose of this thesis is to reveal the importance of the relationship between individual and social development and reading and library habits. It is aimed to reveal the perceptions, attitudes, and levels of university students, who are considered relatively educated in society, and the role of the library in this regard with the sample of Djibouti University. For this purpose, a questionnaire consisting of 32 questions in French was administered to 370 university students. As a result of the evaluation of the data obtained, a very low level of positive and negative correlation was found between the situations revealing reading habits, library habits, and socio-economic status, and in some cases, no relationship was found. This situation has been evaluated that the reading, library habit behaviors and socio-economic status of Djibouti University students are independent of each other. On the other hand, it was concluded that students' reading habits and library use are very low. In terms of prioritization, students spent more time listening to music, watching TV, playing sports, and using computers. The majority of the students were of the opinion that the University of Djibouti Library does not provide quality services and that its services are not sufficient to meet their needs. The majority of these students do not have access to books at home either. Therefore, it was evaluated that the biggest obstacle to reading is the problem of access to resources. As a result, it is necessary to raise awareness in order to gain reading and library habits. Therefore, training, projects, and policies should be implemented in the country to raise awareness.

Keyswords: Reading, Reading Habits, University library, library use, Djibouti

KISALTMALAR

ALA	American Library Association
CFC	Centre de Formation Continue
CDU	Centre de Documentation Universitaire
CAPE	Centre d'Appuie a la Pedagogie et a la l'Enseignement
DEUG	Diplôme d'études universitaires à Djibouti
IFLA	International Federation of Library Association
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MENSUR	Ministeres de l'Enseignement Superieur et de la Recherche
PUD	Pole Universitaire de Djibouti
UNESCO	United National Education, Scientific and Cultural Organisation
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
UD	Université de Djibouti

TABLO LİSTESİ

Tablo 4. 1: Cinsiyet, Fakülte ve Sınıflara Göre Katılımcıların Dağılımı 41
Tablo 4. 2: Katılımcılarının Sosyo-Ekonomik Düzeyleri 42
Tablo 4. 3: Anna ve Babalarının Eğitim Seviyeleri 43
Tablo 4. 4: Okuma Eylemi Dışında Diğer Aktivitelere Günde Ayrılan Zaman 43
Tablo 4. 5: Öğrencilerin Okuma Eylemine Günde Ortalama Ayırdıkları Süre 44
Tablo 4.6: Öğrencilerin Son Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısı 44
Tablo 4. 7: Okuma Alışkanlığına En Fazla Engel Olan Ya Da Olumsuz Yönde Etki Eden Nedenler 45
Tablo 4. 8: Katılımcıların Okuma Eylemlerinde Keyif Alma Durumu 45
Tablo 4. 9: Katılımcıların Öncelikli Okuma Nedenleri 46
Tablo 4. 10: Okuma Aktivitesine Yönelik Bazı Düşüncelere Öğrencilerin Katılım Durumu 47
Tablo 4. 11: Daha Fazla Kitap Okuma Eylemi İçin Belirtilen Koşullar 47
Tablo 4. 12: Başkalarına Kitap Hediye Etme Alışkanlığına Sahip Olma Durumu 48
Tablo 4. 13 : Üniversite Öncesi Eğitim Sisteminin ya da Öğretmenlerin Okuma Alışkanlığı Kazandırdığına İnanma Durumu 48
Tablo 4. 14: En Son Kitap Okuma Zamanı 49
Tablo 4. 15: Kitap Okuma Sevgisini Aşılamada en Fazla Etkili Unsur 49
Tablo 4. 16: Öğrencilerin Evlerinde Düzenli Olarak Süreli Yayınların Satın Alınma Durumu 50
Tablo 4. 17: Zorunlu Harcamalar Dışında Öğrenci Tercihleri 50
Tablo 4. 18: Evinizde Kitaplık veya Kütüphane Var Mı? 51
Tablo 4. 19: Evinizde Ders Kitapları Haricinde Ne Kadar Kitap Bulunmaktadır? ... 51
Tablo 4. 20: Ülkede Kütüphane Hizmetlerinin (Özellikle Üniversite Kütüphanelerinin) Yeterli Olduğunu Düşünme Durumu 52
Tablo 4. 21 Kütüphanelere Gitme Sıklığı 52
Tablo 4. 22: Son Bir Yılda Öğrencilerin Kütüphaneden Ödünç Aldığı Kitap Sayıları 52
Tablo 4. 23: Okuma Alışkanlığı ile Kütüphane Alışkanlığı Arasındaki İlişki 53

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1: Cibuti Haritası 33
Şekil 3. 2: Cibuti Bayrağı 33
Şekil 3. 3: Cibuti Etnik Grupları 35
Şekil 3. 4: Eğitim Sistemi 36
Şekil 3.5: Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi 39
Şekil 3.6: Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde Kullanılan Otomasyon Sistemi 40

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla büyümesi, bireysel ve toplumsal yaşamın özünde köklü değişikliklere yol açan bilgi çağını doğurmuştur. Günümüzde üretilen bilginin kullanım ve geçerlilik süresi sürekli kısalmaktadır. Dolaysıyla, eğitim kurumları tarafından sağlanan eğitim, giderek bireysel yaşamın ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle yaş gereksinimlerine göre bilgi ihtiyacını karşılama yeteneği geçmişe göre daha önemli bir eğitim aracı haline gelmiştir (Odabaş, Odabaş ve Polat 2008, s. 431).

Bilgi edinmenin temel aracı olan okuma, yaşam boyu öğrenmenin de temelidir. Okuma, bilgi edinmede ve yaşam boyu öğrenmede önemli bir faktördür. Temel okuma, herhangi bir bireyin kazanması gereken en önemli becerilerden biridir. Okumanın bir alışkanlığa dönüşmesi, bireylerde okumaya karşı olumlu bir tutumun gelişmesiyle mümkündür. Bu tutumun kazanılmasında ve gelişmesinde çeşitli toplumsal oluşumlar önemli rol oynamaktadır. Hızlı toplumsal değişim sürecinde bireylerin zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağladığı için okuma alışkanlığının önemi yadsınamaz.

Okuma alışkanlığı kişinin okuma eylemini bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu yaşam boyu, sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesi olarak ifade edilmektedir (Taşkesenlioğlu, 2013, s. 2). Başka bir kaynakta da okuma alışkanlığı "kişilerin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi zevkle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceri" olarak aktarılmıştır. Yine aynı kaynakta okuma alışkanlığı "kişinin gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli biçimde gerçekleştirmesi" olarak da ele alınmıştır (Gönen, Öncü ve Işıtan 2004, s.8).

Aile, okuma alışkanlığı kazanımının temellerinin atıldığı yerdir. Kitaba, kitaplığa ve okumaya ilgili olan ailelerde büyüyen çocukların, yaşamının her döneminde okuma, öğrenme ve kendini geliştirmeye meyilli olduğu bilinmektedir. Okul ve öğretmenler de temel okuma becerisinin ötesinde okumanın kişisel öğrenme ve gelişimdeki öneminin bireylere kazandırılması rolünü üstlenen önemli unsurlardır. Temel amacı bilgiye gereksinim duyanlarla bilgi kaynaklarını buluşturma olan kütüphaneler, bilgi erişim ve kullanımının yaygınlaştırılması, buna bağlı olarak da toplumsal gelişimin

sağlanması adına bireylere okuma alışkanlığının kazandırılmasında öncelikli role ve öneme sahiptirler. Topluma bilgi hizmeti sunma amacı taşıyor olması, okuma alışkanlığının topluma yaygınlaştırılmasında kütüphanelerin bu konudaki en önemli güçleridir. Düzenli bir kütüphane kullanıcısı olmak, okumanın bilinçli ve işlevsel olarak gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Okuma alışkanlığının yaygın olduğu toplumlar yaşam boyu öğrenme becerisini elde etmiş bireylerin olduğu gelişmiş toplumlardı.

Gelişmiş ülkelerde okuma alışkanlığı yüksek iken, gelişmekte ve az gelişmiş ülkelerde ise okuma alışkanlığı daha düşük olduğu bilinmektedir. Cibuti ülkesinde ise okumanın gelişmiş ülkelere nazaran düşük olduğu tahmin edilmektedir. Ülkedeki üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığının konu edinildiği bu tez çalışmasında Cibuti Üniversitesindeki öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve üniversite kütüphanesini kullanıma durumu incelenmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu

Okuma alışkanlığı, bireyin okumayı bir ihtiyaç ve zevk kaynağı olarak algılaması ve okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli olarak, eleştirel bir gözle gerçekleştirmesidir. Kütüphane kullanma alışkanlığı, bireyin kütüphaneyi çeşitli amaçlarla ve belirli aralıklarla kullanması anlamına gelir. Bu alışkanlıkların zeka gelişimine, akademik başarıya, dil ve iletişim becerilerine, aktif ve sosyal bir kişilik oluşturulmasına, eleştirel düşüncenin geliştirilmesine ve son olarak sosyo-kültürel gelişime önemli katkıları olduğu söylenebilir.

Okuma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik başarılı çalışmalar iyi bir eğitim sisteminin kurulması, kütüphane ve kitaplara hızlı ve kolay erişim ile mümkündür. Üniversite kütüphaneleri bilgi okuryazarlığı programları düzenlemektedir. Ancak öğrencilerin ihtiyaçlarına, seviyelerine ve öğrenim gördükleri programların türüne göre okuryazarlık programları değişmektedir. Bu programlar sayesinde öğrenciler, kişisel bilgi ihtiyaçlarını karşılayan bilgi kaynaklarına nasıl erişecekleri konusunda bilgi sahibi olurlar. Bu tez çalışması ile Cibuti özelinde üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma ile Cibuti Üniversitesi'ndeki öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel çerçevesi ortaya konulmuş, kütüphane hizmetlerinden yararlanma durumları belirlenmiş, öğrencilerinin okuma düzeyleri ortaya konulmuş, okumayı engelleyen faktörler

belirlenmiş, okuma ve kütüphane kullanım sıklıkları arasında ilişki irdelenmiştir. Böylelikle ülke bazında kütüphanelerin oluşturacağı bilgi okuryazarlığı programlarına alt yapı oluşturulması hedeflenmiştir. Çalışma bir durum tespiti niteliğinde olduğundan kütüphane, akademik, üniversite ve ülke yönetimindeki kişiler için bir rapor niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle karar verme sürecinde bir motivasyon kaynağı oluşturacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, bireysel ve toplumsal gelişim ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymaktır. Toplumda görece eğitimli kabul edilen üniversite öğrencilerinin bu konudaki algıları, tutumları ve düzeyleri ile kütüphanenin bu konudaki rolü, Cibuti Üniversitesi örneklemi ile ortaya konulması amaçlanmıştır.

Cibuti gibi gelişmekte olan ülkelerde gençlerin okuma alışkanlıklarını tespit etme, bilinçli olarak gelişmiş bir toplum inşa etme yolunda önemli bir adımdır. Cibuti üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanımı üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma, Cibuti ülkesindeki öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel durumunu ortaya koyan ilk çalışma olacaktır.

Araştırmanın amaçları çerçevesinde araştırma soruları aşağıdaki gibi yapılandırılmıştır:

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları nasıldır?*
- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin kütüphane kullanım düzeyleri nedir?*
- *Cibuti üniversitesi öğrencilerin okuma alışkanlığı ile kütüphane kullanma alışkanlığı arasında bir farklılık var mıdır?*
- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile okuma alışkanlıkları arasında bir ilişki var mıdır?*
- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyi nedir?*
- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin televizyon, internet ve sosyal medya kullanım durumu ile okuma alışkanları arasında bir farklılık var mıdır?*

Belirlenen araştırma soruları ve araştırmanın amacı ışığında **araştırma hipotezi**; "Cibuti üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile kütüphane kullanım alışkanlığı durumları birbiri ile ilişkilidir" şeklinde oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin okuma ve kütüphane alışkanlığının olup olmadığı ve bu iki

değişken arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Buna yönelik veri ve değerlendirmelere bulgular ve sonuç kısmında yer verilmiştir.

1.3. Örneklem Profili

Çalışma, Cibuti devleti yerelinde üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yöneliktir. Ülkede sadece bir üniversite vardır. Bu nedenle hedef kitleyi Cibuti Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversitenin web sayfasında yer alan bilgilere göre öğrenci sayısı 10.000 civarındadır. Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıkları anket yöntemiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak tüm evren üzerinde çalışılması güç olduğundan örnekleme yöntemine gidilmiştir. Örneklem alımı için Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004, s. 50)'ın kitabında örneklem hesaplama için sunmuş oldukları tablo referans alınmıştır. Buna göre Cibuti üniversitesi tüm öğrencilerinin oluşturduğu evrende %95 güven seviyesi ve %5 hata payı ile 370 kişiyle anket yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla en az 370 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu nedenle basılı olarak oluşturulan anket formaları üniversite yerleşkesinde 400 kişiye dağıtımı yapılmış ancak 370 kişiden yanıt alınmıştır. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin soruları doğru ve samimiyetle yanıtladıkları varsayılmıştır. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları çalışma için uygun niteliğe sahiptir. Bu çalışma 2020-2021 Eğitim yılında Cibuti Üniversitesinde okuyan 370 öğrenciye uygulanması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

1.4. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada gerekli teori ve uygulamaları belirlemek, incelemek, açıklamak ve tanımlamak için betimsel araştırma yöntemini kullanılmıştır. Betimsel (derscriptive) araştırma ile verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanabilir. Betimsel araştırma yöntemi, mevcut durumu belirlemek için olayları, nesneleri ve kurumları tanımlar ve açıklamaktadır (Erişti ve diğer, 2013, s.24).

Çalışmanın ilk aşamasında okuma, okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı ile ilgili temel kavramlar işlenirken belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Okuma ve okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı konusunda yurt içinde ve yurt dışında üretilmiş basılı ve elektronik kaynaklar (Tez, makale, rapor, kitap vb....) literatür taramasından yararlanılarak tezin teorik kısmı oluşturulmuştur. Literatür taraması yapılırken aşağıdaki kaynaklardan öncelikle yararlanılmıştır:

- *YÖK Ulusal Tez Merkezi*
- *Bilgi Dünyası Dergisi*
- *LISTA*
- *EBSCHOST*
- *Web of Science*
- *Google Scholar*
- *Türk Kütüphaneciliği*
- *http://www.theses.fr/*
- *PrQuest Dissertations & Theses Global*
- *DergiPark*
- *TRDİZİN*

Çalışmanın ikinci aşamasında, verileri elde etmek için betimleme yönetiminin veri toplama tekniklerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket tekniği, insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2019, s. 129). Başka bir kaynakta anket tekniği, akademik, ticari ve resmi amaçlarla sıklıkla kullanılan ve giderek yaygınlık kazanan anket, yanıtlayandan daha önce belirlenmiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık veri elde etme yöntemidir. Araştırmacının araştırma sorularına yanıt bulabileceği veriler elde etmesini sağlamaktadır (Erişti, 2013, s. 95). Bu teknik ile farklı sorular sorarak öğrencilerin kütüphane kullanımına yönelik tutumları ve kitap okuma alışkanlıkları hakkında veri elde edilmiştir.

Anket soruları hazırlanırken daha önce Odabaş, Odabaş ve Polat (2008)'ın çalışmalarında kullandıkları anket referans alınmıştır. Tez çalışmasında kullanmak üzere anket taslağına yazarlar ile iletişim kurularak erişim sağlanmış ve kullanımı için gerekli izin alınmıştır. Anket sorularında Cibuti Üniversitesi öğrencileri özelinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulunda onaylanmasıyla (EK-3) bu anket yeteri miktarda basılmıştır. Daha sonra Cibuti Üniversitesinde katılımcılar ile bire bir iletişime geçilerek veri toplanmıştır. Mekânsal olarak otobüs durakları, kütüphane, bölüm ve sınıf gibi yerlerde rastgele yöntem ile ankete katılım sağlanması istenmiştir.

Anketin ilk bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, fakülte ve sosyo-ekonomik durumunu belirten sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise katılımcının okuma ile ilişkisi, okuma alışkanlığı düzeyi, anne ve babasının eğitim düzeyi, okuduğu kitap türleri ve boş zamanlarında gerçekleştirdiği etkinlikler ile ilgili sorular sorulmuştur. Anket birden fazla seçimli liste sorulardan ve sadece tek seçenekli kategorik sorulardan oluşmak üzere toplamda 37 sorudan oluşmaktadır (EK-1). Cibuti eğitim sisteminin resmi dili Fransızca olduğundan Türkçe dilinde hazırlanan anket Fransızcaya çevrilmiş (EK-2) ve bu formatta veri toplanmıştır. Anket tekniği ile elde edilen veriler daha sonra SPSS (Statistical Package of Social Science) yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir.

1.5. Araştırma Düzeni

Araştırma 6 bölümden oluşturmaktadır. **Birinci bölümde** araştırmanın konusu, amacı, hipotezi, örneklem profili, araştırma yöntemi, araştırma düzeni ve literatür özetine yer verilmiştir. **İkinci bölümde** okumanın tanımı, önemi, türleri, okuryazarlık, okuma alışkanlığı ve okuma alışkanlığı etkiyen faktörleri ele alınmıştır. **Üçüncü bölümde** üniversite kütüphanesinin tanımı, kullanımı, işlevleri ve üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanımı teorik düzeyde işlenmiştir. Daha sonra hedef kitlenin odak noktasında olduğu Cibuti ülkesi, Cibuti'nin yüksek öğretimi ve üniversitesi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın bulgular kısmı olan **dördüncü bölümde de** Cibuti üniversitesi öğrencileri örneği özelinde yapılan anket sonuçları okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı bağlamında değerlendirilmiştir. **Beşinci** ve son bölümde ise çalışma sonuçları değerlendirilmiş ve buna ilişkin önerilere yer verilmiştir.

1.6. Literatür Özeti

Cibuti ülkesinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma yapılmamış olsa da Afrika ülkelerindeki okuma ve okuryazarlık durumunun benzer olduğuna inanmaktayız. Son yıllarda UNESCO ve UNICEF Afrika'da okuma ve okuryazarlığın önemini vurgulamaktadır. UNESCO'nun Afrika'da yaptığı araştırmalar, raporlar ve basın toplantıları sonucuna yansıyan bilgilere göre Afrika ülkelerinin okuma ve okuryazarlık oranlarının çok düşük olduğu yönündedir.

Bir Afrika ülkesi olan **Zambiya'da** *Lubuto Kütüphane Projesi (LLP)* yapılmıştır. LLP projesinin temel amacı, savunmasız gençlere kültürleri, toplumlarıyla yeniden bağlantı kurmaları ve topluma tam olarak katılmaları için bilgi ve beceri edinme fırsatı sağlamaktır. Bu program Zambiyalı çocuklara ve gençlere özenle seçilmiş kitap koleksiyonlarına sahip kütüphanelere ücretsiz erişim ve bütüncül eğitim, kültür ve toplum programları aracılığıyla kaliteli eğitim fırsatları sunulmuştur. 2005 yılında başlatılan LLP projesi ile halka açık, ancak çocuklar için tasarlanmış ve özellikle gençler de dahil olmak üzere örgün eğitimden dışlananları hedefleyen üç ücretsiz kütüphane inşa edilmiştir (UNESCO, 2017).

Bir diğer Afrika ülkesi olan **Etiyopya'da** *E-kitaplar ve aile okuryazarlığı programı* (livres électroniques et d'alphabétisation familiale (eBFLP)) adında 2014 yılında bir program başlatılmıştır. Program Mayıs 2014'ten Haziran 2015'e kadar pilot proje olarak uygulanmıştır. Genel olarak eBFLP, aile okuryazarlığını ve okul öncesi okuryazarlık gelişimini teşvik eden faaliyetler aracılığıyla Etiyopya'daki kırsal aileler arasında okumayı, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi teşvik etmeyi amaçlamıştır (UNESCO, 2017).

UNESCO 2017'de **Güney Afrika'da** *FundZa Literacy Trust* adında büyük bir program başlatmıştır. Program düşük gelirli ve dezavantajlı topluluklardan gelen genç Güney Afrikalılar (13-25 yaş) arasında okuma ve yazma kültürünü teşvik edilmesine adanmıştır. "Zevk için okuma ve yazma" amacını taşıyan bu program ile kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından yürütülen ve gençleri okumaya teşvik etmek ve okuma ve yazma sevgisini geliştirmek istenmiştir (UNESCO, 2017).

UNICEF'in 2018'de "Çatışma veya afetten etkilenen ülkelerde her 10 gençten 3'ü okuma yazma bilmiyor" başlıklı basın açıklamasında, özellikle Afrika ülkelerinden Nijer, Çad, Güney Sudan ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin, 15-24 yaş arası gençlerin sırasıyla %76, %69, %68 ve %64'ünün okuma yazma bilmediği açıklanmıştır. Ayrıca, kız çocukları ve genç kadınların okuryazarlık konusunda en dezavantajlı durumda olduğu belirtilmiştir (UNICEF, 2018).

UNESCO 2022'de "Afrika'da Temel Eğitimin Tamamlanması ve Temel Öğrenme: Öğrenmek için Doğmak" başlıklı raporunda Afrika'da dünyanın diğer bölgelerindeki çocuklara kıyasla temel öğrenimleri edinme olasılıkları en az beş kat daha düşük olduğu görülmektedir. Buna göre ilkokul çağındaki her beş çocuktan biri okula

gitmemektedir; her dört çocuktan biri okula gitmeyecektir; her dört çocuktan biri ilkokulu tamamlayamayacaktır. Bu durum da temel becerilerin geliştirilmemesinin uzun vadeli yansımaları olacaktır. Çünkü çocukların eğitimlerine devam etme, kapsayıcı ve uyumlu toplumlarda potansiyellerine ulaşma olasılıkları daha düşük olduğu tespit edilmiştir (UNESCO, 2022).

UNESCO 2014'de gelişmekte olan ülkelerde mobil okuma üzerine bir çalışma yapmıştır. Gelişmekte olan yedi ülkede yapılan 4.000'den fazla anketin ve ilgili nitel görüşmelerin analizine dayanan bu rapora göre metne erişim olmadığından milyonlarca insan okuyamamaktadır. Ancak cep telefonları ve hücresel ağlar kıt bir kaynağı bol bir kaynağa dönüştürdüğünden mobil cihazlarda kimlerin neden kitap ve hikaye okuduğuna dair ayrıntılı bir resim sunulmuştur. Rapor, gelişmekte olan ülkelerdeki mobil okuyucuların alışkanlıklarına, inançlarına ve profillerine ilk kez ışık tutmaktadır. Bu bilgiler, mobil okumayı yaygınlaştırmaya yönelik stratejileri ve buna bağlı olarak artan okuma ile ilişkili eğitimsel ve sosyo-ekonomik faydaları vurgulamaktadır. Mobil teknoloji, dünyanın dört bir yanındaki yetersiz hizmet alan topluluklarda okuryazarlığı ve öğrenimi nasıl geliştirebildiğini bu raporda göstermektedir.

Bu tez çalışmasının odağında Afrika ülkesi olan Cibuti yükseköğretim öğrencileridir. Ancak çalışmanın Türkiye'de yapılıyor olması nedeniyle Türkçe literatürde konu ile ilgili benzer çalışmalara değinmekte yarar vardır. Türkiye'de okuma alışkanlığını konu edinen bazı araştırmalar aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, (2007) çalışmalarında televizyon ve bilgisayarın çocukların okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisini belirlemişlerdir. İki farklı ilkokuldan 222 öğrenciyle yapılan ankette, öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumak yerine bilgisayar oynamayı ve televizyon izlemeyi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Çocukların televizyon ve bilgisayar alışkanlıklarının okuma alışkanlıklarını etkilediği tespit edilmiştir.

Karademir (2018) yaptığı tez çalışması ile İstanbul'daki ilkokullar arasından seçtiği 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla okuduğu ve annelerin eğitim düzeyinin babalarınkinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel okullara devam

eden öğrencilerin okuma alışkanlığı düzeylerinin devlet okullarına devam edenlerle hemen hemen aynı olduğu diğer tespitler arasındadır.

Odabaş ve Polat (2008) Türkiye'de üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeylerini analiz etmişlerdir. Elde ettikleri bulgulara göre üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının yetersiz olduğu, ancak yükseköğretim boyunca okuma alışkanlığı becerilerinde bir gelişme olduğunu ortaya koşmuşlardır

Çelik ve Çelik (2009) araştırmalarında Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğrencilerinin tutumları üzerine çalışmışlardır. Bu araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları ortaya konmuştur.

Yılmaz, Köse ve Korkut (2009) çalışmalarında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 4. sınıf öğrencileri ile Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeylerini ve okuma alışkanlıklarını çeşitli özellikler bağlamında incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre iki üniversite öğrencilerinin de zayıf okuma alışkanlığına sahip oldukları anlaşılmıştır.

Ersoy (2007) araştırmasında öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ve okul öncesinden üniversiteye kadar okuma alışkanlıkları çalışmıştır. Öğrencilerin kitaplarla olan ilişkilerini ve okuma alışkanlıklarını etkileyen dönemleri de ele almıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin %95'inin ailesi düşük ve orta gelire sahiptir. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı son sınıf öğrencisi oldukları için güçlü bir okuma alışkanlığına sahip olmaları gerektiğini ve gelecekteki mesleki yaşamlarında bunun vazgeçilmez olacağını düşünmelerine rağmen, araştırmada öğrencilerin sadece %30'unun güçlü bir okuma alışkanlığına sahip olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2004) çalışmasında, kütüphane kullanımı ve okumanın etkisine odaklanmıştır. Bu araştırmada Ankara ilçelerinde okuyan ilköğretim 5. sınıf öğrencileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda velilerin kütüphane kullanımı ve okuma konusunda yeterince duyarlı olmadıkları fark edilmiştir. Çocuklarına rol model olmalarına karşın, kütüphane kullanma alışkanlığının olmaması öğrencilerin okuma alışkanlıklarını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarını yeniden keşfetmeleri için ebeveynleri özellikle annelerinin eğitimi önemli olduğu aktarılmıştır.

Karadeniz ve Yılmaz (2017) çalışmalarında Ankara'daki halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin okuma alışkanlıklarının düzeyini ve niteliğini belirlemiştir. Araştırma kütüphane çalışanları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda kütüphane çalışanlarının orta düzeyde bir okuma alışkanlığına sahip oldukları, seçerek ve ara sıra okuma davranışı sergiledikleri belirlenmiştir.

2. OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

2.1. Okumanın Tanımı

Okumak, farklı bilgi, düşünce ve deneyim dünyalarına açılan bir kapıdır. Fiziksel ve zihinsel unsurlardan oluşan çok biçimli bir süreçtir. Okumak insanlara doğuştan gelen bir yeti değildir, ancak zamanla öğrenilen ve/veya öğretilen bir yetenektir. Bu yetenek ile ilgili günümüze kadar birçok yazar tarafından çeşitli tanımları yapılmıştır:

Türk Dil Kurumu (TDK) okumayı, "yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek olarak" tanımlamıştır (1988, s.1033).

Bamberger (1990, s.1), okumayı bir zamanlar yalnızca önemli bir mesaj alma aracı olarak değerlendirildiğini düşünmektedir. Ancak bugün bunun "okuma araştırması, okuma faaliyetini aklın gelişmesine kendi başına büyük katkı yapan çok düzeyli bir zihinsel işlemi biçimde" olduğunu savunmaktadır. Ayrıca okumanın çeşitli gelişme aşamalarından oluşan karmaşık bir süreç olduğu, her şeyden önce sembollerin tanındığı bir algılama süreci olarak tanımlamıştır (Bamberger, 1990, s. 10). Benzer şekilde okumayı bir süreç olarak ele alan çalışmalarda vardır. Bu tanımları birlikte değerlendirmekte yarar vardır. Okuma, "ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması" sürecidir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006, s. 6). Güneş'e (2007, s. 117) göre ise okumanın, okuma, görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi söz, ses ve beyinin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreçtir. Akyol (2005, s.1) okumayı, "ön bilgilerin kullandığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci" olarak ele almıştır. Çoşkun (2002, s.231), okumayı "görme, dikkat algılama, hatırlama, seslendirme, anlamlandırma, sentezleme, çözümleme ve yorumlama gibi farklı bileşenlerden oluşan, karmaşık bir süreç" olarak tanımlamıştır. Bir diğer tanımda okuma "bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama" süreci olarak tanımlanmıştır (Kavcar, Oguzkan ve Sever, 2004, s.41).

Okuma, kelimelerden cümlelere, cümlelerden paragraflara, paragraflardan metinlere, kitaplara kadar bize iletilmesi gerekenleri algılayarak gerçekleşen zihinsel bir faaliyettir (Özdemir, 2013, s.29). Sadece yazılı ve basılı kaynakları ve kitap dünyasını içeren bir süreç değil, ama algısal bir etkinlik ve düşünce sürecidir. Çünkü okumak kelimelere veya cümlelere bakmak anlamına gelmez; okuyabilmek, özellikle okumayı anlamak için görme dışında bazı zihinsel faaliyetler gerekli olduğu belirtilmektedir (Dökmen, 1994, s.15).

Okumak, tutarlı bir şekilde edinilen bilgiyi geliştiren yoğunlaşma seviyelerini içeren bir aktivitedir. Okuma, tahmin etme, doğrulama ve sorgulama gibi becerileri içerir. Ancak, bir metni daha iyi anlamak için metindeki kelimelerin anlamlarını anlamamız, metindeki argümanı anlamamız ve ifadeye katılıp katılmadığımızı belirlememiz gerekir.

Bamberger (1990) okumayı, çalışmalarda basit bir mesaj alma süreci olarak tanımlarken, dilin büyük yapısını anlayarak beynin büyümesine, eğitime ve düşünmeye katkı sağlayan bir olgu olarak kabul edilmeye başlandığını söylemiştir. Okumayan, okuduğunu anlamayan, okuduklarından yola çıkarak bilgi geliştirmeyen bir insanın başarı şansı çok az olduğunu ileri sürerek, öğrencilere öğrenmeyi öğretmenin ilk adımı onlara okuma alışkanlığı kazandırmak olduğunu belirtmiştir.

Okuma, çocukları hem soyut hem de somut konularla tanıştırarak erken yaşta anlama, yorumlama ve çıkarım yapma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Okuma aynı zamanda kelime dağarcığı, sözlü dil becerileri, temel ve üst düzey süreçler (anlama gibi) gibi beceriler de sağlamaktadır. Bu becerilerin her birinin anlama üzerinde etkisi olabilir; örneğin, çocukların sözlü dil ve kod çözme becerileri, hikâyenin anlamını bağımsız olarak tahmin etmesini sağlamaktadır (Kendeou ve diğerleri, 2009).

Epçançan, hızlı teknolojik değişim ve dönüşümün yaşandığı dünyamızda toplumda yaşayan bireylerin bilgiye sahip olmalarına, bilgiye üretmelerine ve yöntemlerine, bilginin yeni yaşam normlarına göre yeninden şekillenmesine bağlı olduğunu savunmuştur. Bu becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi, çağdaş normlarda bir eğitim ve öğretim modeli perspektifinde yetişen nesillere bağlıdır. Ayrıca, okuyan, okuduğunu anlayan, araştıran, sorgulan ve eleştiren nesiller bilgiyi üretebilecek, yeniden şekillendirip ve yeni yaşama uyarlama konusunda özyeterliliğe sahip

olacağını belirtmiştir (Epçaçan, 2018, s. 6-10). Bu bağlamda eğitim kurumlarının okuma becerilerinin kazandırılmasında payı büyüktür.

Koç ve Müftüoğlu'ya göre (2008) okuma, kişinin "davranışların ve başkalarıyla ilişkilerini yönlendirmesini; iç dünyasını zenginleştirmesini; bakış açısını genişletmesini; çevresine önyargısız, yansız ve hoşgörülü bakmasını; beğeni düzeyini artırmasını; düşünme ve yaratma özgürlüğü ile değerlendirme alışkanlığı kazanmasını" sağlamaktadır.

Okuma becerileri, kendi kendine eğitim ve yaşam boyu öğrenme için temel bir araçtır. Okumak, kişinin kendi deneyimlerine içgörü kazandırır ve kendini keşfetme yolculuğunda haz verebilmektedir. Dolayısıyla okurların tutum, ahlak, inanç, yargı ve davranışlarının yanı sıra bilginin niceliğini ve doğruluğunu da etkileyen bilinçli öğrenmenin en etkili yoludur (Panigrahi ve Panda, 1970).

2.2. Okumanın Önemi

Okuma, bir toplumun sosyo-ekonomik, kültürel ve eğitimsel yönü ile bağlantılıdır. Bir toplumdan diğerine farklılık göstermektedir. Yılmaz'a göre (1993, s. 23) bir toplum için geçerli olan bir neden diğer toplum için geçerli olmayabilmektedir. Aynı biçimde, bir toplum farklı zamanlarda, farklı okuma nedenlerine sahip olabilmektedir. Yılmaz'a göre okuma nedenleri şu şekilde sırlanabilir:

- *Toplumsal nedenler,*
- *Kültürel nedenler,*
- *Eğitimsel nedenler,*
- *Ekonomik nedenler,*

Coşkun'a (2002, s. 234-235) göre hızla değişen dünya şartlarına bağlı olarak toplumların gelişmesinde sözlü iletişim yerine yazılı iletişimin önem kazandığını ve gelişmiş ülkelerde kentleşme sürecine bağlı olarak insanların iletişimlerinin büyük bir kısmını okuma yoluyla gerçekleştirildiği yönündedir. Bu durumun farkına varan ülkeler, çağdaş dünyanın ortaya çıkardığı insan modelinde okuma etkinliğinin çok önemli olduğunu görmüş ve eğitim sistemlerinin içinde bu konuya özel önem vermişlerdir. Yine Coşkun'a göre okuma, toplumun küçük bir kesiminin ayrıcalığı olmaktan çıkmış ve sosyal hayata uyum sağlamanın önemli koşullarından biri haline gelmiştir. Dünyayı geliştiren ve şekillendiren toplumlar, okuyan insanların

oluşturduğu toplumlar olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda, bireyin entelektüel gelişiminin temeli olan okuma, toplumsal bir güç niteliği kazanmıştır. Okuma yoluyla değişim hakkında bilgi sahibi olabilecek bir bireyin uygun seçimini yapmak, bir ülkenin demokratik sistemini sürdürmek için de çok önemlidir (Akça, 2008).

Günümüzde okuma, girdi elde etmenin en güçlü, sistematik ve doğru yöntemi olarak kabul edilmektedir (Tosunoğlu, 2009). Bilgi patlaması çağında bireylerin ve toplumların hızla değişen dünyaya ayak uydurabilmeleri için okuma en etkili yöntemlerden bir tanesidir. Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği toplumumuzda, dünyamızdaki gelişmelere ayak uydurmak ve uyum sağlamak için kitap okumak bir eğlence olmaktan çıkıp bir zorunluluk haline gelmiştir (Arslan ve Çelik, 2014).

Okuma, değişim sürecinin yok edemeyeceği bir araçtır; hatta, değişim sürecine uyum sağlamanın bir yoludur (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Anaokulunda dinlemeyi öğrenmek, bir süreç olarak görülen okumayı öğrenmenin ilk aşamasıdır. İlkokul ve ortaokulda ders kitapları dışındaki edebi metinlerle devam eder ve buna üniversitede bilimsel makaleler eklenir. Mesleki dönemde ise meslek kitapları ve mesleki olmayan ilgi alanlarına cevap veren kitaplarla desteklenir (Alpay, 1990). Okuma eğitiminin değişim sürecindeki amaçları eleştirel analiz alışkanlığı geliştirmek, eleştirel bir bakış açısı kazandırmak, çok boyutlu düşünmeyi eğitmek ve yaratıcılığı geliştirmek olarak nitelendirilebilir (İpşiroğlu, 1997).

İnsanlar okuma, anlama ve analiz etme kapasitelerini kullanarak demokratik bir toplumsal düzende konumlarını alabilirler. Okuma, toplumsal öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli olan bir yetenektir. İnsanlar yazının icadından bu yana okumakta, okudukları ile bilgilerini artırmakta ve tazelemektedir. Daha sonra bilgilerini, duygularını ve etkinliklerini başkalarının yararlanması için yazıya geçirmektedirler (Kuş ve Türkyılmaz, 2010, s.1-13). Böylelikle oluşan toplumsal bilgi sayesinde okuma aracılığıyla insanlar görme, yorumlama ve problem çözme yeteneklerini geliştirir. Öğrencilere yaşamları için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlar ve onları yeni bir evrenle tanıştırır (Yardım ve Tuncer, 2000, s.21).

2.3. Okuryazarlık ve İşlevleri

Geleneksel olarak okuryazarlık okuma, yazma ve aritmetik kullanma becerisi olarak anlaşılmıştır (Srivastava, 2017). Okuryazarlık güçlü bir araç, geniş bir beceri, sadece

okuma ve yazmanın ötesine geçen bir beceridir. Okuryazarlık, dil ve kültürü kapsamakta olup eğitim hakkının temel bileşenidir (UNESCO, 2010). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) okuryazarlığı "çeşitli bağlamlarla ilişkili basılı, yazılı ve görsel materyalleri kullanarak tanımlama, anlama, yorumlama, yaratma, iletişim kurma ve hesaplama becerisi" olarak tanımlamaktadır (UNESCO, 2018). Okuryazarlık, bireylerin hedeflerine ulaşmalarını, bilgi ve potansiyellerini geliştirmelerini sağlayan ve onları topluluklarına ve daha geniş topluma tam olarak katılmaları için güçlendiren bir öğrenme sürekliliğini içerir (UNESCO, 2005). Uluslararası Okuryazarlık Derneği (ILA), UNESCO'nun okuryazarlık tanımını, okuryazarlığın medyasına, yani tüm disiplinlerde ve tüm bağlamlarda görsel, işitsel ve dijital materyallere daha fazla anlam katarak detaylandırmaktadır (Literacy Worldwide.org). Bazı araştırmacılar okuryazarlığı bireysel beceri kazanımı ve güçlendirme olarak tanımlarken bazıları okuryazarlığı sosyal bir gelişim olarak nitelendirmektedir (Benavot, 2015). Okuryazarlık bireylere, ailelere, topluluklara ve bir bütün olarak topluma fayda sağlamaktadır. Daha iyi sağlık ve gelişim için imkanlar ve fırsatlar yaratır. İlerleme ve gelişme için kapılar açmaktadır. Yetişkin okuryazarlığı, eğitim, yaşam beklentisi ve kişi başına düşen gelir gibi İnsani Gelişme Endeksini (HDI) ölçmek için kullanılabileceğinden, herhangi bir ulusun genel gelişimi için çok önemlidir (Max, 2014). Politika analistleri, okuryazarlığı bir nüfusun sosyo-ekonomik gelişiminin mutlak anahtarı olarak değerlendirmektedir (Prettyman, 2019).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerin yaşandığı günümüzde, bireylerin yaşadıkları çağa uyum sağlayabilmeleri için her zamankinden daha fazla bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir (Şentürk, 2008). Sosyal hayata katılmak hem bireysel hem de toplumsal büyümeye katkı sağlayacak temel bilgi ve becerilere sahip olmak ve bu bilgi ve yetenekleri geliştirmeye devam etmek günümüzdeki insanlar için adeta bir zorunluluk haline gelmiştir (Güneş, 1994).

Kurumsal programlar, ulusal bağlam ve kişisel deneyimlerin tümü, insanların okuryazar ya da okumaz ve yazmaz ibarelerinin ne anlama geldiğine ilişkin olarak akademideki araştırmacıların algılarını etkilemektedir. Bu nedenle okuryazarlığın tek ve evrensel bir tanımı yoktur, çünkü kavram zaman içinde yazılı bilginin basit bir analizinden daha karmaşık ve çeşitli beceri ve anlayışlara doğru evrilmiştir (Lonsdale

ve Mc Curry, 2006). UNESCO tarafından 1951 yılında yapılan okuryazarlık tanımına göre, bireylerin okuryazar olmak için hayata dair basit ve kısa metinleri okuyup anlamaları yeterli kabul ediliyordu (Güneş, 1994). Yakın zamandaki tanıma göre de bir kişi, günlük yaşamları hakkında kısa, açık bir ifadeyi anlayarak okuyup yazabiliyorsa, okuryazardır (UNESCO, 2008, s.18). Bu tanımdan farklı olarak daha zengin tanımların yapıldığı izlenmektedir. Örnek vermek gerekirse okuryazarlık; "bir mesajı oluşturmak için kullandığımız fikirler ya da kelimeler üzerinden anlam oluşturma becerisi" olarak tanımlanmıştır (Share ve Thomas, 2007). Başka bir görüşe göre okuryazarlık "topluma tam bir katılım için bireylerin sembol sistemi yoluyla anlam paylaşma becerisidir" (Hobbs, 2010). Okuryazarlık, okuma-yazma becerilerinden daha karmaşık ve üst düzey bilgi ve becerileri içermesinin yanı sıra sürekli değişen ve yenilenen bir süreç (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010) olarak tanımlandığı görülmektedir.

Okuma ve okuma alışkanlığı aşamalardan oluşan bir olgudur. Okuryazarlık ayrımı temelinde tanımlanan "okuma" olgusu üç aşamada değerlendirilmektedir. Bir çeşit işaret olan çok sayıda şifre ve harf kombinasyonu çözebilme kapasitesi, bireyin adını ve soyadını yazıp okuyabilmesi olarak tanımlanabilir. Bu aşamaya "temel okuryazarlık" diyebiliriz. Gerçek bir değeri olmamasına rağmen, bir sonraki adıma geçmek için bir ön koşuldur. "Okuma alışkanlığı" olarak anılacak olan ikinci aşama, temel okuryazarlığın yaşam boyu sürecek bir alışkanlığa dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir. Kalıcı ve tutarlı bir alışkanlığa dönüştürülemeyen "temel okuryazarlığın yok olacağı tahmin edilmektedir. "İrdeleyici okuma" veya "eleştirel okuma", okuma olgusunun "düşünce, duyarlılık ve okuma alışkanlığına eleştirel bir tutum kazandırma" olarak nitelendirilen üçüncü aşamasıdır (Devrimci, 1993, s.7-8).

2.4. Okuma Türleri

Kişiler okuma faaliyetlerini farklı şekillerde yürütebilirler. Faaliyetin amacına, yöntemine, metnin türüne, kullanılan materyale, göz hareketlerine veya kişilere göre okumayı sınıflandırmak mümkündür (Güneş, 2014, s. 149-153). Ancak bu durum göreceli ve değişken olduğundan sesli, sessiz, yoğun, kapsamlı, eleştirel, hızlı ve tarayarak okuma şeklinde konuyu ele almak daha uygun görülebilir.

2.4.1. Sesli Okuma

Sesli okuma gözün gördüğü ve zihnin kavradığı sözcükleri seslendirme süreci olarak tanımlamıştır (Çelik, 2006). Sesli okuma, herhangi bir metnin etkili bir ses tonuyla diğer kişilerin de işitip dinleyebileceği bir tonda akıcı bir şekilde okunmasıdır. Birçok yazara göre, sesli okuma veya yüksek sesle okuma kişinin kelime dağarcığını geliştirmesini, kişinin okuma, dinleme ve konuşma yeteneğini arttırmasını, kişinin anlama yeteneğini geliştirmesini, kişinin genel kültürünü arttırmasını, kişinin sesini, vurgusunu ve tonlamasını geliştirmesini sağlamaktadır (Akyol, 2005, s.15; Güneş, 2014, s. 1450-151).

Okuma işlemi daha karmaşık bir şekilde gerçekleştiğinden, yani dudaklar, dil, ses telleri, kulaklar, gözler ve beyin de sesli okumada yer aldığından dikkatin dağılması olası bir durumdur. Sesli okuma, dikkat ve zaman kaybından dolayı okumayı yavaşlatır ve dolayısıyla anlama kaybı olmaktadır (MEB, 2011, s.4).

Sesli okuma becerilerinin geliştirilmesi için özellikle ilkokul birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda çok önemli çalışmalar yapılmalıdır. Ancak sesli okuma, okuma hızını ve okuduğunu anlamayı azaltır. İlkokulun üçüncü yılından itibaren kademeli olarak azaltmak en iyisidir (Karademir, 2018, s.31).

2.4.2. Sessiz Okuma

Bu okuma türü, dudaklarda seslendirme yapılmadan sadece gözlerle yapılan bir okuma şeklidir. Seslendirme olmadığı için okumada sadece görsel ve zihinsel algı vardır (Karademir, 2018, s.32).

Sessiz okuma, sözcükleri ve cümleleri konuşmadan gözlerle takip ederek yapılmaktadır. Bu okuma türünde ses telleri, ses dalgaları, dil ve kulak kullanılmamaktadır. Daha çok yetişkinlerin kullandığı sessiz okuma, kişinin bireysel olarak okuyup öğrenmesine, bağımsız çalışmasına ve zamanını daha etkin kullanmasına katkı sağlamaktadır (Güneş, 2014, s. 152).

Sessiz okuma, sesli okumadan sonra öğrenilmesi gereken bir beceridir. Bu nedenle sessiz okuma eğitimi ikinci yıldan itibaren başlamaktadır. Üst sınıflarda sessiz okumaya verilen süre kademeli olarak artırılmalı, beşinci sınıftan sonra ise sessiz okumaya daha fazla zaman ayrılması daha doğru olacaktır (Çelenk, 2013, s. 102).

Sessiz okuma bir göz eylemidir. Okumada iki kavram vardır: ses mesafesi ve göz mesafesi. Ses mesafesi, okurken bir nefeste söylenen harfin mesafesi iken, göz mesafesi, okurken gözlerin bir bakışta gördüğü kelimelerin kütlesidir. Göz mesafesi her zaman ses mesafesinden daha geniş bir alanı kapsar. İyi bir okuyucu, göz mesafesi ile ses mesafesi arasındaki mesafeyi ayarlayan kişidir. Sessiz okumada, dikkat sesli okumada olduğu gibi ayrıntılara dağılmadığı için, sadece okunan metne, okuma hızına ek olarak anlama düzeyi açısından elde edilen sonuçlara odaklanmaktadır. Kısacası, sessiz okuma, iyi bir okuyucu için hız ve anlama açısından üstündür. Sessiz okumada dikkat seslendirme organlarına odaklanmaz, daha az yorularak daha verimli okunmaktadır (MEB, 2011, s. 4).

2.4.3. Yoğun Okuma ve Kapsamlı Okuma

Öğrenmek için veya haz almak için yapılan okuma eylemi yoğun ve kapsamlı okuma olarak tanımlanmaktadır. Bu okuma faaliyetlerinde amaçlar farklıdır. Okuyucular, "okumayı öğrenmek" veya "öğrenmek için okumak" gibi farklı amaçları taşıyabilirler. Öğrenmek için okuma gerçekleştirildiğinde bu yoğun okumadır. Dilin kendisi hakkında bir şeyler öğrenmek için bir metin okumaları, belki yeni bir kelime, gramer vb. öğrenmeler buna örnek gösterilebilir. Buna çalışma okuması da diyebiliriz. Bu, birçok öğrencinin ders kitaplarında yaptığı tipik okumadır. Bu okumaların amacı, bir makalenin başlığından konusunu tahmin etmek veya okuma becerisinin öğretilmesine yardımcı olmak ya da öğrencilerin daha sonra yoğun bir şekilde çalışacakları geçmişten örnekler sunmaktır (Extensive Reading Foundation. 2011). Yoğun okuma, sınıfta öğretmenin gözetimi altında yapılan çalışma türünü de ifade eder. Aynı zamanda bir öğrencinin bir sınava çalışırken yapabileceği türden dikkatli bir çalışmadır. Yoğun okuma daha konsantre, daha az rahat ve genellikle haz yerine daha çok bir çalışma hedefine ulaşmaya adanmış olma eğilimi vardır. Yoğun okuma, derin bir anlayışa ulaşmak için öğretmen rehberliğinde bir metni ayrıntılı olarak okumayı, bir metni satır satır incelemeyi, her an sözlük ve dilbilgisine başvurmayı, karşılaştırmayı, analiz etmeyi, çevirmeyi ve içerdiği her ifadeyi akılda tutmayı içerir. Öte yandan, yoğun okumanın birincil amacı, sözdizimsel ve sözcüksel ipuçlarına dayalı olarak mesajların kodunu çözme becerisini geliştirmektir ve tüm okumalarda olduğu gibi vurgu, dil özelliklerinin üretilmesinden ziyade tanıma becerileri üzerinedir (Kedir, 2013, s. 5).

Kapsamlı okuma ise bazı materyallerin sınıf dışında zevk için okunmasıdır. Okuyucular okumayı öğrenmek için yaptıklarında kapsamlı okuma gerçekleşir. Bilgi için okuma gerçekleştirilerek okuma pratiği yapılır. Örneğin, bir hikâye kitabı bilinçli olarak öğrenildiğinde bilmeden zevk için okunur. Amaç, okumada akıcılığı geliştirmektir. Dil bilgisi açısından bazı istisnalar dışında yeni şeylerin öğrenilmesine gerek yoktur. Okuyucular kapsamlı okuma becerilerini ve stratejilerini geliştirmek, anlama hızını ve genel akıcılığı artırmak için tasarlanmış hızlı okuma etkinlikleri yaparak "okumayı öğrenebilirler" (Extensive Reading Foundation, 2011). Hedge (1995), bireysel, kendi kendini yönlendiren bir sürecin öğrencileri öğrenmelerinde bağımsız kıldığını ve bunun da başarıda önemli bir faktör olduğunu belirterek kapsamlı okumanın önemini vurgulamaktadır.

2.4.4. Eleştirel Okuma

Eleştirel okuma, okuyucuların bir metni anlamanın ötesine geçmesine ve içerdiği argümanları değerlendirmesine olanak tanıyan bir okuma türüdür. Eleştirel okuma yaklaşımında, metinde tartışılan şeyi basitçe kabul veya reddetme değil, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeye çalışılarak farklı perspektiflerden eleştirel bir şekilde değerlendirme vardır. Bu nedenle, yorumlamak, analiz etmek ve sentezlemek için eleştirel okuyucuların söylenenleri basılı kelimelerin ötesine geçmesi beklenir. Sadece aktarılanlar değil, ima edilenler ve önerilenler de sorgulanır. Burada okuyucu kendi yorumlarının da farkındadır ve bunları sürekli olarak gözden geçirip geliştirir. Eleştirel okuyucular, okuduklarını basitçe kabul etmek ya da reddetmek yerine, en mantıklı olanı kabul eder ve çarpıtılmış ve yanlış olanı reddeder (Tasnimi 2017).

McDonald (2004) eleştirel okumanın postyapısalcı okuma görüşünden türetildiğini savunur. Bu görüş, okuyucunun kişisel deneyimleri karakterlerin deneyimleriyle bütünleştiğinde okuyucunun öznelliğinin metinle birleştiğini ifade eder. Eleştirel okuma, okumanın sadece bir beceri olarak değil, bir süreç olarak sosyal, yorumlayıcı, aktif ve eleştirel yönlerini vurgular. Bu okuma yönelimi ve bileşenleri doğası gereği sosyaldir. Eleştirel okumanın diyalojik bir doğası vardır. Eleştirel okuyucu sadece metinle değil, aynı zamanda metnin yazarıyla da iletişim kurar. Eleştirel okuma, okumayı metinden anlam çıkarma olarak görmek yerine okuyucunun metinle etkileşimini önerir. Bir başka etkileşim türü de eleştirel okuma pedagojisinin önemli

bir bileşeni olan okuyucuların kendi aralarında gerçekleştirdiği okumalardır (Demiröz, 2007).

2.4.5. Hızlı Okuma

Hızlı okuma görme, kod çözme, sessiz okuma, kelimeleri anlama ve konsantre olma ile ilgilidir. Normal anlamayı sürdürmeyi ve anlamada önemli bir düşüşü kabul eden tarama ve gözden geçirmeyi içerir. Buna karşılık anlama kaybı olmadan daha hızlı okumayı, gözden geçirmeyi ve etkili bir şekilde çalışmayı ve elbette eleştirel okumayı içerir (Wainwright, 2007). İnsanlar hızlı okuduklarında, anlamaları genellikle azalır. Bu nedenle, insanlar okumalarını hızlandırdıklarında, ne zaman yavaşlayacaklarını ve hızlanacaklarını bilmeleri gerekir (Sutz ve Waverka, 2009). Bu, okuma hızının aynı zamanda okuyucunun okuma becerilerini yönetme becerisi olduğu anlamına gelir. Konstant (2010), hızlı okumanın kelimeleri eskisinden daha hızlı okumakla ilgili olmadığını, okunan materyalin uygun bir hızda okunabilmesi ile ilgili olduğunu ileri sürmektedir.

2.4.6. Tarayarak Okuma

Tarayarak okuma, gerek duyulan bir bilgi parçasını bulmak için bir metni hızlıca tarama işlemidir. Vaezi'ye (2003, s. 5) göre tarayarak okuma, belirli bir bilgiyi (isim, yer, zaman, vb.) bulmak için hızlı bir şekilde okumaktır. Sarwono'ya (2013, s.2) göre, ihtiyacımız olan bilgiyi bulmak için metne bakarak belirli bilgileri bulmak için kullanılan bir tekniktir. Bu okuma faaliyetinde okuyucular ne aramak istediklerini bilirler, bu nedenle belirli bir cevabı bulmaya odaklanırlar. Tarayarak okuma, okuyucunun gözlerinin metnin tamamını okumadan belirli bir bilgi parçasını aramak için sayfada hızla ilerlemesini ile ilgilidir. Bir ödevin sonunda sorulabilecek bir soruya yönelik belirli ayrıntıları bulmak için öğrencilerin kullandıkları araç veya teknik tarayarak okumaya örnek verilebilir.

2.5. Okuma Alışkanlığı

Okuma alışkanlığı bireyin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesidir (Yılmaz, 2004) Alışkanlık, değiştirilmesi veya bırakması zor olan yerleşik veya düzenli bir kalıp davranıştır. Bu davranışın oluşumunda etkili olan değişkenler birkaç boyutta

incelenebilir. Ancak okuma alışkanlığı temel olarak okullaşma yoluyla geliştirilebilir (Odabaş, 2003, s. 3).

Okumayı alışkanlık haline getirmek ve yaşam boyu sürdürmek eğitimin temel amaçlarından biridir. Alışkanlık, her durumda otomatik olarak gerçekleşecek şekilde öğrenilen ve sağlamlaştırılan karakteristik bir davranış kalıbıdır (Blaha ve Bennette, 1993, s.86). Alışkanlık kazanımı süreç istemektedir. Bu alışkanlıklar terk edilmezse, sonunda ihtiyaç haline dönüşmektedir (Aksaçlıoğlu, 2005). Dolaysıyla okuma alışkanlığı, birey tarafından bir ihtiyaç ve haz kaynağı olarak algılandığı sürece yaşam boyunca sürekli, düzenli ve eleştirel bir şekilde eyleme dönüşecektir.

Okuma alışkanlığı yaşam boyu öğrenmenin temelidir. Bireyin yaşam boyu öğrenen bir birey olabilmesi için yaşamı boyunca düzenli olarak okuma eylemini gerçekleştirmesi gerekmektedir (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008).

Okuma, insanların kendilerini ve yaşadıkları çevreyi tanımaları ve hayatlarını daha yaşanılır kılmak için edinmeleri gereken bir alışkanlıktır (Alaca ve Kızılöz, 2015). Okuma alışkanlığı bireyin zihinsel gelişimine doğrudan katkıda bulunmasını, anadilini doğru ve yeterli bir biçimde kullanmasını, kelime dağarcığının zenginleştirmesini, sağlıklı ve güçlü bir kişiliğin kazandırılmasında katkıda bulunmasını, iletişim becerisinin güçlenmesini, eğitim ve öğretim başarısını artırmasını sağlamaktadır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Okuma alışkanlığı bireyin yaşamını olumlu yönde etkiler. Aktif ve girişken bir kişilik, zekanın gelişimi, akademik başarı, gelişmiş iletişim, dil becerileri ve eleştirel düşünmenin gelişimine katkı sağlar (Yılmaz, 2002). Okuma alışkanlığını geliştirmek için kişinin, okuduğu her metni eleştirel bir gözle incelerken, yaşamı boyunca sürekli ve düzenli bir şekilde okuması gerekmektedir (Güngör, 2009).

Tüm eğitim sisteminin ve öğrenme sürecinin temel taşı olan okuma becerisi ancak alışkanlık haline geldiğinde istenilen amaca ulaşılabilir. Bilginin hayatın her aşamasında gerekli ve kaçınılmaz olması okuma becerilerinin gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Okuma alışkanlığı hem kişisel hem de toplumsal gelişimin bir göstergesi olarak görülmektedir. Okuma alışkanlığı, bireylerin okumayı öğrendikten sonra okumaktan zevk alabilmeleri için geliştirmeleri gereken temel bir beceridir. Okuma alışkanlığı, çoğunlukla örgün eğitim yoluyla kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin parçası olan öğrenciler bu beceriyi gençken öğrenmezlerse, yetişkin

olduklarında öğrenmeleri çok zor olacaktır. Dolaysıyla, eğitim sistemi öğrencilere hızlı, doğru veya her ikisini de okumayı öğretebilir. Ayrıca öğrencileri araştırma yapmaya teşvik edebilir ve onları öğretmenlere ve diğer bilgi kaynaklarına yönlendirebilir (Devrimci, 1993).

Yılmaz ve Arıcan'a göre (2010) okuma alışkanlığı, günümüz dünyasında toplumsal büyümenin en önemli faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, okuma alışkanlığının çocukluktan itibaren geliştirilmesi hem toplumsal hem de bireysel gelişim için önemli görülmektedir.

ALA (Americain Library Association) bireyin bir yılda okuduğu toplam kitap sayısını temel alarak okuma alışkanlığı düzeylerini aşağıdaki gibi gruplandırmıştır.

- Okuyucu olmayan: hiç kitap okumayan kişidir,
- Az okuyan: yılda 1-5 arasında kitap okuyan kişiler
- Orta düzey okuyan: yılda 6-20 arasında okuyan kişiler
- Çok okuyan: yılda 21'den fazla kitap okuyan kişiler

Okuma alışkanlığı bir ihtiyaç ve zevk kaynağı olarak algılamanın sonucu olarak, kişinin yaşamı boyunca eleştirel/inceleyici bir biçimde okuması düzenli ve süreklilik gösterir. Buradaki eylem temel ve işlevsel okuryazarlığı kapsar. Buna göre okuma alışkanlığı, temel ve işlevsel okuryazarlıktan sonra üçüncü bir aşamadır (Yılmaz, 1993, s.31).

Şekil 2.1: Okuma Alışkanlığında Basamaklar

Kaynak: (Yılmaz, 1993, s.31)

Okuma alışkanlığı küçük yaşlarda başlayıp yaşam boyu devam etmektedir. Yapılan araştırmalar okuma alışkanlığının sadece küçük yaşlarda değil, insan yaşamının her döneminde kazanılabileceğini göstermiştir. Okuma alışkanlığı, okumayı hayatın vazgeçilmez bir faaliyeti olarak görme gerçeğidir (Özen, 200,1 s. 106).

2.5.1. Okuma Alışkanlığı Etkileyen Faktörler

Okuma alışkanlığını etkileyen birçok faktör vardır. Bireyin okuma alışkanlığı ve okumaya olan ilgisi dış çevreden etkilenebilmektedir. Genel olarak kültürel, aile, çevre, sosyo-ekonomik ve eğitimsel olmak üzere bu faktörler dört gruba ayrılabilir.

Kültür, toplumsal olarak bir anlam, yaşam biçimi, alışkanlıkların ve tutumların ortaya çıkışının ve biçimlenmesinin ifadesidir. Kültür nesilden nesile aktarılan bir mirastır. Ancak okuma bağlamında bir ülkede okuma alışkanlığının istenilen düzeye ulaşamamasında kültürel nedenler de etkili olabilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler sözlü kültürde kaldıklarından, günümüzde okuma alışkanlığı düzeyleri diğer ülkelere göre daha düşüktür.

2.5.1.1. Aile

Okuma alışkanlığını etkileyen önemli faktörlerinden bir diğeri ailedir. Çocuğun ilk yıllarında önemli bir rol modeldir. Çocuğun eğitim yolculuğu aile ortamında başlar ve çocuğun ana eğitimcileri ebeveynleridir (Wise ve Buffington, 2004). Çocuk doğduğu andan itibaren ebeveynlerinin desteğiyle büyümektedir. Çocuğun gelişimi için fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması ile değil, aynı zamanda sosyokültürel gelişmeye de ihtiyacı vardır. Okul öncesi dönemde çocuklar etraflarındaki her şeyi izleme ve öğrenme eğilimindedir ve çocuklar için mükemmel rol modeller ebeveynleridir.

Eğitimli ebeveynler, çocukları için olumlu rol modeller oluşturur. Çünkü çocuklar aile bireylerini izleyerek öğrenmektedir. Bu durum okumada çocukların eleştirel bir düşünme çerçevesi geliştirmeleri için gereklidir. Yılmaz (2004, s.3) çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için ailenin göstermesi gereken duyarlılıklarını şu şeklide sıralamıştır:

- *Aile, çocuğa okuması için uygun bir ortam yaratmalıdır.*
- *Aile, okul öncesi dönemde çocuğa kitap okumayı ve kitap hakkında konuşmayı öğretmelidir. Çünkü çocuk kitabı ne kadar çok okursa okuma alışkanlığı o kadar olumlu etkilenecektir.*
- *Ebeveynler çocuklarının kalbine ve zihnine okuma sevgisini alıştırmak için görevlerinin bilincinde olmalıdırlar.*
- *Bir çocuğun okuma alışkanlığı kazanması için ebeveynlerin en azından çocuklarına örnek olması için okumayı bilmesi gerekir.*

- *Aile, çocuklarına kitap hediye etmelidir. Ve her kitabın sonunda onlarla tartışmalı ve kitap hakkında birlikte yorum yapmalıdırlar.*
- *Ebeveynler çocuklarını kütüphaneye, kitapçılara ve kitap sergilerine götürmelidir.*
- *Aile, çocuklarına okumanın önemini göstermelidir. Kitabı çocuklarının yoldaşları yapmalıdırlar.*
- *Ailenin gücü yetiyorsa, çocukları için bir kitaplık ya da okuma köşesi yapmalıdır.*

Bir çocuk kitabı seçilirken, yaş, kişi çocuğun tercihleri, kitabın anlaşılırlığı ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılama kabiliyeti gibi faktörler göz önünde bulundurarak (Gönen ve Yılmaz, 1999, s.5-6) ebeveynler çocuklarının eğilimlerini yönlendirmektedirler. Yanı sıra ev ortamı, ebeveynlerin ilgi alanları, fikirleri, hobileri ve seçilen okuma materyalleri, evde birlikte okuma aktiviteleri çocukların okuma becerilerini etkilemektedir. Örneğin, bir çocuğa anne ve baba tarafından okunan kitaplar, çocuğun hayal gücü ve dilinin gelişimi de dâhil olmak üzere çeşitli şekillerde çocuğa yardımcı olur (NICHD: Early Child Care Research Network, 2002).

Bamberger (1990), çocuk okumayı öğrendikten sonra bile ebeveyn yardımına ihtiyaç duyulduğunu öne sürmektedir. Ebeveynler, çocuklarının okumaya olan ilgisini, çocuğun okuduklarını sorgulama ve analiz etme duygularını hissetmelidir. Bir çocuğun okuma hevesini artırmada kitap hediye etme, kişisel kütüphane oluşturma, çocuk ve halk kütüphanesine götürme yöntemleriyle okuma sevgisi kazandırılabilir.

Okuma alışkanlığını geliştirmede en önemli etken olan okuma sevgisinin tohumları ev ve okul ortamında atılmaktadır. Çocuklar, ilk deneyimlerini, ebeveynleriyle ve yakın çevresiyle birlikte öğrenirken doğal olarak ailesinden etkilenir. Ailesini alışkanlıklar, fikirler, tutumlar ve eylemler dahil olmak üzere çeşitli şekillerde yansıtır. Anne ve baba çocuğun ilk eğitimcileridir ve okumanın gelişimi burada başlamaktadır. Aileler tutum, davranış ve okuma davranışları çocuklarına rehberlik ettiği ve örnek teşkil ettiği için bu sorunun farkında olmalıdır (Ekici ve Yılmaz, 2014, s.252).

2.5.1.2. Okul

Temel eğitim insan hayatının en önemli yıllarını kapsar, çocuğa kitap okumayı sevdirme ve okuma alışkanlığı kazandırma görevi de sorumluluklarındandır. Okuma alışkanlığı temel eğitimde edinilmezse yetişkin döneminde edinilmesi zorlanacaktır. Bu nedenle, eğitim sistemi öğrencilere erken yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı öğreterek yetişkinlik döneminde okuma alışkanlığının temelleri oluşmuş olur. Doğal olarak, öğretmenin kişiliği, özellikle de okuma alışkanlıkları, çocukların okumaya olan ilgisini ve okuma alışkanlıklarını geliştirmede son derece önemlidir (Bamberger, 1990 s.48).

İlkokuldan itibaren öğretmenler öğrencilere okuryazarlık öğretmeye başlar. Öğretmenlerin çocuklarda okuma alışkanlığı oluşturma becerisi önemlidir. Çocuklar okula başlayana kadar önce ebeveynlerini, sonra öğretmenlerini taklit etmeye başlarlar. Öğrencilerini okurken gözlemleyen bir öğretmen, çocukların okuma alışkanlığı geliştirme motivasyonunu etkileyebilir (Aksoy ve Saniye, 2018). Öğretmenin kişiliği ve okuma alışkanlığı, öğrencilerin ilgi ve okuma alışkanlığının gelişmesinde temel etkenlerdir. Günümüzde öğretmen artık sadece bilgi veren, ders anlatan ve değerlendiren pasif bir birey değildir. Ancak modern eğitim anlayışının öğretmeni, çocukların çeşitli deneyimler edinmesiyle yakından ilgilenir. Öğretmen, çocuğa öğrenmede, araştırmada ve test etmede rehberlik eden kişidir. Öğretmen, öğrencinin toplumda özgürce gelişmesi için duyan, düşünen ve düşüncelerini uygulayan bir kişi olmasına yardımcı olur.

2.5.1.3. Kütüphaneler

Günümüzde, zevk veya iş için gerekli tüm kitapları satın almak mümkün değildir. Sadece iyi bir kütüphane, özellikle kütüphaneler arasında bir değişim hizmeti sayesinde, bir okuyucunun tüm isteklerini karşılayabilir. Çocukların düzenli olarak çocuk kütüphanelerine getirilmesi, kitaplarla daha fazla etkileşim kurmalarını sağlayarak okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olacaktır. Dolayısıyla, çocuk kütüphanelerinde kitap okuma alışkanlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen etkinlikler, çocukların okuma alışkanlığını geliştirmede etkilidir. Bu anlamda çocuğun yaşadığı yerde ya da gittiği okulun yakınında bir halk kütüphanesi veya çocuk kütüphanesi bulunması esastır (Çelik, 2019, s.105-106).

Çocuk kütüphaneleri, halk kütüphaneleri herkese açıktır ve çocuklara hizmet sunar. Bu amaçla çocukların okuma alışkanlıklarında da etkin rol oynamaktadır. Anaokulları, kreşler ve anaokulları erken çocukluk kurumları olarak bilinir ve hizmetleri genellikle ücretlidir. Ekonomik koşulları zayıf olan aileler için maliyetleri karşılamak zordur. Bu aşamada kütüphaneler en iyi adaylardır çünkü herkes tarafından erişilebilir ve ücretsiz hizmet sunarlar (Waston, 2004).

Okul kütüphanesi sadece bir "bilgi merkezi" değil, aynı zamanda kişinin halk kütüphanelerinin sonraki kullanımı hakkında bilgi edindiği yerdir. Birçok ülkede okul kütüphaneleri, halk çocuk kütüphaneleri veya halk kütüphanelerinde çocuk bölümleri bulunmaktadır. Okul kütüphanesinin temel görevi, eğitimi desteklemek ve referans kitap ve eserleri kullanma fırsatı sağlamaktır. Birçok öğretmen, okul kütüphanesinin sadece boş zamanlarında okumaya yönelik kitaplar içermesi gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca öğrencileri mecburiyet için değil, zevk için okumaya teşvik etmelerini kolaylaştıracaktır (Bamberger, 1990). Kütüphaneler, bireye okuma alışkanlığı kazandırmanın yanı sıra, bireyin kendi kendine vakit geçirmesine, kendini geliştirmesine, boş zamanını değerlendirmesine ve zamanını faydalı bir şekilde kullanmasına olanak sağlayan yardımcı kurumlardır.

2.5.1.4. Çevre ve Sosyo-ekonomik

Okuma alışkanlığının kazanılmasında çevresel faktörler olarak önce aile ortamı, ardından okul ve arkadaş grubu ele alınmaktadır (Bınarbaşı, 2006, s. 19).

Çocuk, arkadaşlarıyla geliştirdiği ilişkide okuduğu kitapları okuma isteği ya da zorunluluğu hissedebilir. Arkadaşların okuduğunu ve fikir alışverişinde bulunduğunu veya okudukları hakkında yorum yaptığını görmek, çocuğun okumak istemesini sağlayacaktır. Sınıfta da öğretmenin yardımıyla oluşturulacak çocuk için uygun bir rekabet ortamı, çocuğun daha aktif olmasını sağlayacak ve okuma alışkanlığında ona yardımcı olacaktır. Üniversite arkadaşları tarafından okunan kitapların, öğrencilerin kitaplara yönelmesinde önemli bir etkisi vardır (Yılmaz, 2008, s. 40). Hopper (2005) tarafından gençlerin okuma tercihleri üzerine yapılan bir araştırmada, katılımcıların yakın arkadaşlarının okudukları veya kendilerine önerdiği kitap türlerini okumayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Arkadaşlar, bir kişinin okuma alışkanlıklarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek kişilerdir.

Öğrenci zamanının çoğunu sınıf arkadaşlarıyla geçirmesine rağmen semt arkadaşlarıyla da vakit geçirmektedir. Semt arkadaşları sınıf arkadaşlarından farklı olabilir. Ancak, öğrenciler üzerindeki etkileri önemli olabilir. Örneğin, eğitimsizlerse veya okulu bırakmışlarsa. Bu durumda muhtemelen okumaya alışık değildirler ve bu da öğrencinin okuma alışkanlığını olumsuz etkileyecektir. Ayrıca semtteki arkadaşlarının eğitimli olması öğrencinin okuma alışkanlığını geliştirmesine ve onlarla birlikte birçok şeyi keşfetmesine yardımcı olacaktır. Yukarıda belirtildiği gibi, semt arkadaşları mutlaka öğrencinin sınıf arkadaşı değildir, ancak bu iyi bir şey olabilir çünkü onlarla öğrenci bir kitap okuma kulübü oluşturabilir. Ve eğitim alanı dışında pek çok konuda farklı fikirler paylaşabilirler.

Ailenin Sosyo-ekonomik koşulları da çocukların okuma alışkanlıklarını etkilenmektedir. Özbay (2011), Sosyo-ekonomik açıdan avantajlı ailelerin çocukları, dezavantajlı ailelerin çocuklarından çok avantaja sahiptir ve okuma alışkanlığı açısından daha iyi durumdadır. Sosyo-ekonomik açıdan avantajlı ailelerin ve ortalama Sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları, kendi tercihlerine göre kitap okurlar. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı bir aileden gelen çocuklar, sadece bulabildikleri kitapları okurlar. Sosyo-ekonomik koşullar aileden aileye farklılık göstermektedir.

Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek çocukların, alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklardan daha fazla kitap okuduğu, evde daha fazla kitap satın aldığı ve sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına kitap okuma konusunda daha fazla rol model oldukları belirlenmiştir (Gönen, 2007).

Ekonomik durumu düşük ailelerin çocuklarıyla daha az sözlü etkileşimde bulundukları ve dolaysıyla kelime bilgisi okuma ve yazma becerileri ile bağlantılı olduğu için bu çocuklarda kelime gelişiminin zayıf olduğu tespit edilmiştir. Bu aileler çocuklarına sözlü etkileşim için daha az fırsat verilmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek aileler ise çocuklarının kelime dağarcığını, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye zaman ve para ayırmaktadır.

3. CİBUTİ, CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ VE KÜTÜPHANESİ

Bu bölümde ilkin kütüphane ve üniversite kütüphaneleri tanımlanacak, daha sonra Cibuti ülkesi hakkında bilgi verilerek eğitim sistemi ve üniversitesinin kütüphanesi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Kütüphane

Kütüphane, her türlü medyaya ilişkin bilgi ve belgelerin toplandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu kurumdur. Kütüphane Türkçe sözlükte (TDK, 1998, s. 2337) 'Kuruluş amaç ve görevine uygun kitap, film, plâk gibi her türlü düşünce ve sanat ürününü toplayan, düzenleyen ve genel olarak ilgilenen okurlara sunan kuruluş' olarak tanımlanmaktadır.

Amerika Kütüphaneler Derneğinde (ALA) çalışan Eberhat (2010) kütüphaneyi aşağıdaki gibi tanımlamıştır.

> "Kütüphane, (1) bilgi uzmanları veya diğer uzmanlar tarafından organize edilen, (2) uygun fiziksel, dijital, bibliyografik veya entelektüel erişim sağlayan, (3) hedeflenen hizmetler ve programlar sunan, (4) çeşitli izleyici kitlelerini eğitmek, bilgilendirmek veya eğlendirmeyi amaçlayan, (5) bireysel öğrenmeyi teşvik etme ve bir bütün olarak toplumu ilerletmeyi hedefleyen çeşitli formatlardaki kaynakların bir koleksiyonudur"

Kütüphane, bilgiye, fikirlere ve hayal gücüne dayalı çalışmalara erişmenin bir yoludur. Kütüphaneler, eleştirel bir bakış açısı arayışında olan bireyler ve topluluklar için, bir fikir oluşturma veya hayatlarının kontrolünü ele geçirme konusunda vazgeçilmezdir (IFLA, 2004, s. 2-6).

Kütüphaneler, bilgi ve birikmiş deneyim kaynaklarının seçildiği, temin edildiği, organize edildiği, korunduğu ve ihtiyacı olanlara dağıtıldığı kuruluşlar olarak görülmektedir. Onwubiko ve Uzoigwe (2004) kütüphaneyi, bireysel müşterinin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak, geniş amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için bir organizasyon, enstitü, ajans, endüstri, devlet kurumları vb. içinde bulunan bir bilgi merkezi olarak tanımlamışlardır. Kütüphaneler, bilgi ve enformasyonun sistematik olarak toplanması, düzenlenmesi, korunması ve yayılması için inşa edilmişlerdir. Kitap ve belgelerde yer alan değerli bilgi ve bilgilerin gelecek nesiller için korunması

ve yaşatılması insanlar için çok önemlidir. Kütüphaneler geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki iletişimde önemli bir bağlantıdır. Kültürel belge ister kitap ister elektronik ortamda olsun, kütüphaneler bunun korunmasını ve daha sonra kullanılmak üzere sunulmasını sağlar. Kütüphaneler, insanlara çalışmak, öğrenmek ve yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgilere erişim sağlamaktadır (Abulsalami, Okezie ve Agbo, 2013, s. 2-4). Bilgi üretimine katkı sağlamak, topluma bilgi hizmetlerini sunmak, insanlığın refah düzeyini artırmak, bilgi kaynakları koruyup gelecek nesillere aktarmak kütüphanelerin temel amaçlarındandır. Bu amaç kütüphaneleri bilgi deposu haline getirmekte tek parça halinde bütün evrene ilişkin bilgilerin hazinesi oluşturmaktadır.

Okul, halk, üniversite, topluluk, bölgesel veya ulusal olsun kütüphaneler, topluluklardaki çocuklardan yaşlılara kadar kullanıcıların yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Dünya genelinde hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde kütüphane en önemli kültürel yapılardan biridir. Kütüphaneler sosyal ve kültürel aktivitelerin yapıldığı yerlerdir. Kütüphaneler, yalnızca kitap depoları olarak değil, aynı zamanda toplulukları desteklemek için bilgi hizmetleri sağlayıcıları olarak da topluluğa sayısız fayda sağlamaktadır (Mahwasane, 2019, s. 13-20).

Kütüphaneler, yazılı eserler barındırması ve korunması ile bunların elden çıkarılması ve halka sunulması için ayrılmış kuruluşlardır. Kütüphaneler, eğitim ve öğretime önemli katkı sağladığı gibi eserlere erişimi kolaylaştırarak ekonomik açıdan da fayda sağlamaktadır. Kütüphaneler, kendi iletişim sistemine sahip canlı varlıklar olarak düşünülmelidir. Kütüphanelerin işlevleri arasında, varlıkları hakkında bilgi yayınlamak, sağlamak ve sunmak yer alınmaktadır (Dilek, 1990, s. 54).

3.2. Üniversite Kütüphanesi

Bir ülkenin bilimsel ve entelektüel gelişiminde katkı sağlaması nedeniyle büyük önem taşıyan üniversite kütüphaneleri hakkında birçok tanım yapıldığını belirten Baysal (1982), üniversite kütüphanelerinin belirli özelliklerine dikkat çekerek tanımlardaki ortak görüşe göre üniversite kütüphaneleri, bağlı olduğu üniversitenin eğitim, öğretim ve araştırma işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyulan ve sunduğu bilgi hizmetiyle üniversitenin ve dolayısıyla toplumun gelişmesine önemli katkılar sağlayan kurum olarak tanımlamıştır (Yıldız, 2013 s.177).

Üniversite kütüphanesi, üniversite öğrencileri için en önemli ortamlardandır. Üniversite kütüphanesinin birincil rolü, üniversitenin amaçlarına ulaşmasına ve işlevlerini yerine getirmesine yardımcı olmaktır. Üniversite öğretiminin etkinliğini artırmak ve öğrencileri gerekli bilgi ve becerilerle donatmak için üniversite kütüphanesinden kapsamlı bir şekilde yararlanmak tartışılmazdır (Büyükkaragöz, 1994, s. 12).

Üniversite kütüphanesinin temel görevi, amaç ve işlevlerinin gerçekleştirilmesinde üniversiteye yardımcı olmaktır. Üniversite kütüphanesi, öğrencilerin akademik eğitimleri için en önemli destek birimlerinden biridir. Üniversite eğitiminin verimliliğini artırmak ve öğrencilere gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak için üniversite kütüphanesinden yoğun bir şekilde yararlanmak önemlidir.

Üniversitelerin işlevlerini yerine getirebilmeleri için öğretim ve araştırma faaliyetleri için gerekli olan her türlü basılı ve elektronik yayınları içeren sağlam bir kütüphaneye sahip olmaları gerekmektedir. Üniversite kütüphanesinin gelişimi büyük ölçüde üniversitenin gelişmişlik düzeyi ile ilgilidir. Üniversite kütüphaneleri, parçası oldukları üniversite ile bir bütün oluştururlar. Üniversite kütüphaneleri, üniversitenin amaçlarına uygun olarak üniversitede yürütülen öğretim, araştırma ve akademik çalışmalara yardımcı olur, düzenli olarak güncellenen bilgi kaynaklarına sahiptir, en güncel bilimsel verileri içerirler (Çukadar, Gürdal, Çelik ve Kahvecioğlu, 2011, s. 24-26).

Üniversite kütüphaneleri, bulundukları üniversitenin akademik personelinin, öğrencilerinin, bilim insanlarının ve araştırmacılarının bilgi ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu kurumlar olduğunu belirten Sevmez (2009, s. 17-19) üniversite kütüphanelerinin işlevlerini aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- *Üniversite kütüphanesini kullanan öğretim üyeleri, öğrenciler ve diğer kullanıcılar da dahil olmak üzere tüm ortamlarda, öğretim ve araştırma faaliyetleri sırasında bilgi kaynakları sağlamak.*
- *Bilgi kaynaklarının daha etkin kullanılmasını sağlayacak çeşitli bibliyografik kaynak ve araçlar ile ödünç verme, talep etme, bilgilendirme ve benzeri hizmetleri sağlamak.*
- *Çeşitli amaçlar için okuma ve çalışma alanları sağlamak ve düzenlemek.*

- *Kullanıcı grubunun okuma alışkanlıklarını geliştirmesine ve boş zamanlarını bireysel özelliklerine göre değerlendirmelerine yardımcı olmak.*
- *Kütüphanenin ve kütüphane kaynaklarının kullanımını artırmak için kullanıcı eğitim programları planlamasını ve geliştirmesini sağlamak.*
- *Bilimsel yayınlar, belgeler ve diğer kaynaklardan oluşan bir arşiv oluşturmak.*
- *Kütüphane kaynaklarının paylaşımında diğer kütüphaneler ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.*
- *Koleksiyonu gelecek nesiller için korumak.*

Güçlü bir üniversite kütüphanesi, modern ve işlevsel bir yapıya, kullanıcılarla iyi iletişim kuran kütüphanecilere, kullanıcıların yayın taleplerini karşılayacak yeterli bütçeye, kütüphaneciler ve kullanıcılar ile yakın çalışan bir kütüphane yönetimine sahip olmalıdır.

Üniversite kütüphanesi öğrencilere bilgi kaynakları sağlamakta, bilgi kaynaklarına erişimi ve kullanımı öğretmekte, bilgi teknolojilerinin kullanımı hakkında bilgi sunmaktadır. Öğrencilerin akademik başarıya ulaşmalarına ve yaşam boyu öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Onları üretken olmaya, okuma becerileri kazandırmaya ve geliştirmeye teşvik etmektedir. Öğrencilere bilgi kazandırarak lider olmaya ve ülkenin gelişimine katkıda bulunmaya hazırlamaktadır. Üniversite dışındaki dünyaya daha iyi hazırlanmaları için üniversite eğitimlerinde ele alınmayan sosyal, kültürel ve ekonomik konularda fikir ve bilgi sağlamaktadır.

Üniversite kütüphanesinin üniversite öğretimi içinde önemli bir rol oynamaktadır. Boucher Keith ve Lance (1992) üniversite kütüphanesinin rolünü şu şekilde sıralamışlardır (Aktaran Kara,2019, s.101):

- *Kütüphane, öğrencilere bilgi edinme fırsatı sunmaktadır. Bilgi ve bilgi teknolojilerinin sağlanmasının önünü açarak kaynaklara ve bilgiye nasıl ulaşılacağını öğretir.*
- *Öğrencilerin en zor ve riskli oldukları dönemlerde, onların ihtiyaçlarına hitap eder.*
- *Kütüphane, öğrencilerinin derslerinde değinilmeyen sosyal, kültürel ve ekonomik konulardaki fikir ve bilgi gereksinimlerini sağlar.*

- *Öğrenciye akademik başarısında ve ömür boyu öğreniminde yardımcı olur bireyi üretimsel işe, okuma zevkini tattırmaya ve geliştirmeye, bireyleri yükümlü ve sorumlu yurttaş olarak hazırlama ve ülkesini sevme ve yükseltmeye yöneltir*

Üniversite kütüphaneleri başarılı bir yükseköğretim sisteminin temeli olmuştur. Gelişmiş ülkelerin çoğunda, üniversitelerin eğitim ve araştırma misyonlarını desteklemede yeterli uzman personel, malzeme, bilgi ve mali kaynaklara sahip, iyi yapılandırılmış bir üniversite kütüphane sistemi vardır. Kütüphane, üniversitelerin değerlendirilmesi ve sıralanmasında kilit bir rol oynamaktadır.

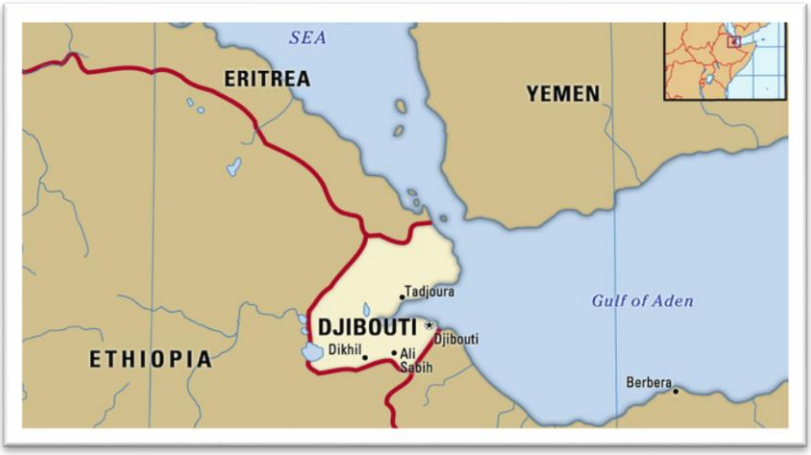
Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kullanıcıların talep ve beklentilerinde radikal değişiklikler olmuştur. Kullanıcı memnuniyeti, tüm kütüphanelerde olduğu gibi üniversite kütüphanelerin performansını ve kalitesini gösteren değerlerden biri olmuştur. O yüzden kütüphanelerde verilen hizmetin geliştirmesi zorunlu olmuştur. Kakırman Yıldız (2013, s.183)'a göre, kütüphane hizmet sunumlarında ve derme geliştirme politikasında, fakülte bölümleriyle iş birliği yapılması, kalitenin artırılmasında başlangıç noktasını oluşturacağı yönündedir. Bu iş birliği neticesinde kütüphane, hem bölümlerde ihtiyaç analizi yapma fırsatı elde etmiş olacak hem de her bölümde öğrenci ve akademisyenlerin kütüphane kullanımı artacaktır. Kütüphanenin bilgi kaynaklarının yeterli ve kullanıcıya açık olup olmadığı, kütüphanecilerin kullanıcıya rahatlık sunup sunmadığı, yardımcı olup olmadıkları, işlerinde yetkin olup olmadıkları ve kütüphanenin fiziksel olarak kullanıcı gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı durumları hizmetin kalitesini belirleyen ve kütüphane kullanıcılarının beklentilerini ortaya koyan unsurlar arasında yer almaktadır.

3.3. CİBUTİ

Cibuti, Afrika Boynuzunun kuzeydoğu kıyısında stratejik bir yer alan küçük bir ülkedir. Kızıldeniz'i doğuda Aden Körfezi'ne bağlayan Babülmendep Boğazı üzerinde yer almaktadır. 27 Haziran 1977'de Fransa'dan bağımsızlığını kazanmadan önce, ülke Fransız Somalisinde (1896-1967) ve Fransız Afarlar ve Issalar Bölgesi (1967-77) olarak biliniyordu. Sonradan Afarlar ve Issalar Fransız Bölgesi 27 Haziran 1977'de bağımsızlığını kazandı ve ilk Cumhurbaşkanı Hassan Gouled Aptidon tarafından Cibuti olarak adlandırıldı. Ülkede nüfusun büyük kısmı Başkent Cibuti'de

yaşamaktadır. Cibuti, Tadjourah, Obock, Ali-Sabieh, Dikil ve Arta olmak üzere beş bölgeden oluşmaktadır. Ülke ile aynı isme sahip olan başkenti Cibuti, aynı zamanda önemli bir liman kenti olma özelliğini taşımaktadır. Cibuti kuzeyde Eritre, güneybatı ve batıda Etiyopya ve güneyde Somali ile sınır komşusudur. Aden Körfezi'ne açılan Tadjourah Körfezi, ülkenin doğu yarısını böler ve 370 km'lik kıyı şeridinin çoğunu besler. Cibuti Cumhuriyeti, farklı ülkelerin üslerinin yer aldığı önemli bir merkez konumundadır.

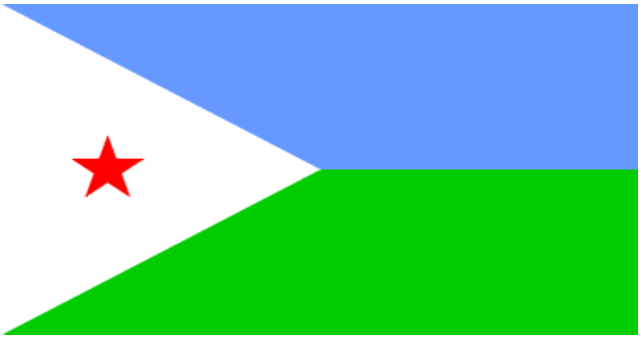
Şekil 3.1: Cibuti Haritası

(Kaynak: Encyclopedia Britannica, 2022)

Cibuti Bayrağı yeşil, mavi, beyaz ve beyaz ortasında kırmızı yıldız olmak üzere dört renkten oluşmaktadır. Yeşil rengi dünyayı, mavi denizi, beyaz barışı, kırmızı yıldız ise ülkedeki 5 bölgenin birliğini temsil etmektedir. Cibuti bayrağını 27 Haziran 1977'de Fransa'dan bağımsızlığı aldıktan sonra kullanmaya başlamıştır. Ülkede Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Çin Halk Cumhuriyet'ine ait üsler yayılım göstermektedir (Ficatier ve Briand, 2007). Cibuti Cumhuriyetinde Fransızca ve Arapça olmak üzere iki resmi dil kullanılmaktadır.

Şekil 3. 2: Cibuti Bayrağı

(Kaynak: Heimer, 1995)

3.3.1. Demografik Özellikler

Cibuti, dünyanın diğer birçok ülkesinde olduğu gibi, birçok etnik-dilsel grubun bir arada yaşamasıyla damgasını vuran çok ırklı ve çok dilli bir millettir. Cibuti'de bulunan ana dil, genetik olarak Afro-Asya filumuyla akraba olan Afar, Somali ve Arapçadır. Ülkenin ilk resmi dili hükümet ve eğitimin ana dilleri olarak kullanılan, sömürgecilik tarafından tanıtılan bir Hint-Avrupa dili olan Fransızcadır. Ardından ülkenin ikinci resmi dili olan Arap dili gelmektedir. Somali ve Afar dillerinin resmi bir statüleri yoktur. Ulusal televizyon ve radyo kanallarında yer alırken devlet okullarında ve özel okullarda okutulmamaktadır.

Dinamik ve canlı olarak mevcut dünya istatistiklerini sunun Worldometer'ın (2022) en son Birleşmiş Milletler verilerinin detaylandırmasına göre 10 Kasım 2022 Perşembe günü itibariyle nüfusu 1.021.786'dır (2022). Bu verilere göre Cibuti dünya nüfusunda 160. sırada yer alınmaktadır.

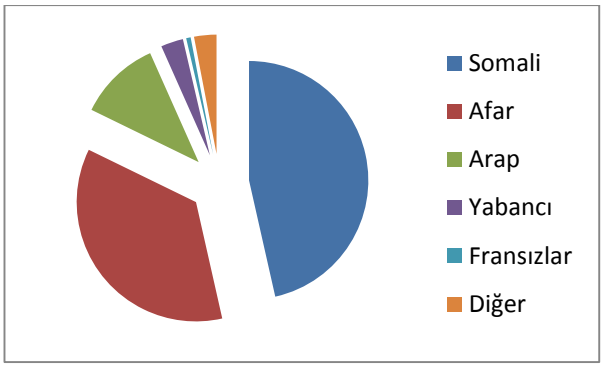
Cibuti'nin birden fazla etnik kökene sahip olduğu söylendiği gibi, en büyük iki etnik köken Somaliler ve Afarlar. Somaliler esas olarak başkentte ve ülkenin güneydoğu kesiminde yaşarlar. "Doğu Cushitic" adlı bir dil konuşurlar. Bir klana üyelikleri sosyal kimliklerini belirler. Somalilerin yarısından fazlası, Afar'dan daha fazla olan Issa'dır. Geriye kalan Somaliler çoğunlukla 20. yüzyılda Cibuti-Addis Ababa demiryolu ve Cibuti limanının genişletilmesi üzerinde çalışmak için kuzey Somali'den ayrılan Gadaboursi ve Isaaq kabilelerinin üyeleridir. Afarlar ise (Denakil veya Danakil olarak da bilinirler), Saho ile benzer lehçeler oluşturan bir dil konuşurlar. Çoğu zaman, Saho-Afar, bir Doğu Cushitic dili olarak Afro-Asya dil filumuna yerleştirilir. Afarlar, Tadjoura Körfezi'nin batı ve kuzeyindeki seyrek nüfuslu bölgelerde yaşarlar. Bu bölge, eski ve şimdiki Afar saltanatlarının bölümlerinden oluşmaktadır. Buradaki kabileler sultan denen kişiler tarafından yönetilmektedir. Sultanların işleri artık çoğunlukla törenseldir ve geleneksel Afar hiyerarşisindeki sosyal sınıflar arasındaki farklar daha az önemlidir. Afarlar ayrıca komşusu Etiyopya'da yaşamaktadır. İnsanlarının iki ülkede dağılma şekli, uzun bir üçgene benzeyen bir kalıp oluşturmaktadır. Buna "Afar üçlüsü" denilir.

Arap etnik kökeni üçüncü yerel etnik kökendir, ulusal nüfusun %8'ini temsil eder ve esas olarak başkentte Ambouli adlı bir semtte yaşamaktadır. Bağımsızlıktan önce bile şehrin en eski limanlarından birinde Obock ve Tadjourah sakinleriyle ticaret yapan

bir etnik gruptur. Arap halkları, Afarlar ve Somaliler gibi göçebe değil daha çok balıkçı ve tüccarlardır.

Cibuti, nüfusun %94'ünü Sünni Müslümanların oluşturduğu bir İslam ülkesidir. Nüfusun %4,7'si Katolik Hristiyanlar, geri kalan %1,3'ü diğer dinlerin takipçisidir. Cibuti halkının büyük çoğunluğu Müslüman olup Şafii mezhebindendir. Müslüman olmayanlar, Avrupalılar ile geleneksel dinlere mensup bazı küçük Afar topluluklarıdır. Buranın İslamlaşması, VII ve VIII. yüzyıllarda Arabistan'dan göçmen olarak gelen Müslümanlar yoluyla gerçekleşmiştir (Dursun, 1993).

Şekil 3. 3: Cibuti Etnik Grupları

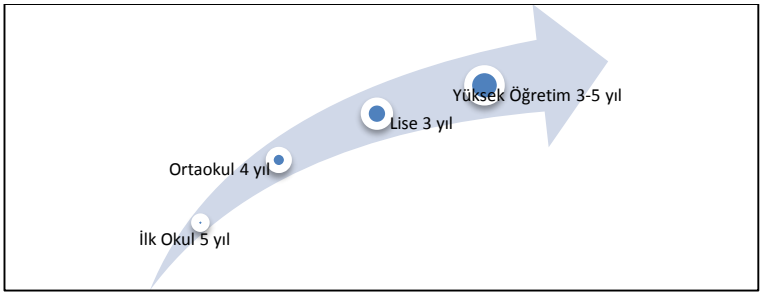

3.3.2. Cibuti'nin Eğitim Sistemi

Cibuti'nin eğitim sistemi Fransız ve Arap karışımı bir yapı oluşturmaktadır. Cibuti okul sistemi daha çok Fransızlardan etkilenmiştir. Okullarda eğitim dili yaygınlıkla Fransızcadır. İdare yapı ve eğitim programı büyük ölçüde Fransız sisteminden alınmıştır. Ülkede eğitimin Fransızca olduğu 81 ilkokul, 24 ortaokul, 12 lise ve 2 teknik lise vardır. Sadece 3 tane Arapça eğitimi verilen okul bulunmaktadır. İngilizce, ortaokuldan itibaren öğretilen üçüncü bir dildir.

10 Ağustos 2000 tarihinde Cibuti eğitim sisteminin oryantasyonu hakkında hazırlanan yasa ile temel öğrenmeyi sağlayan ilköğretim herkese garanti edilmiş ve zorunlu tutulmuştur. Karar ile ilköğretim okullarında 6-12 yaş arası çocuklara eğitim verilmektedir (Madde 22). Aynı Kanunun 27'nci maddesi ile "Ortaokul eğitimi Kanunun 15 inci maddesinde tanımlanan muafiyetler haricinde ortaokul zorunludur. Bu kanun sayesinde ilkokuldan üniversiteye kadar tüm devlet okullarında eğitim tamamen ücretsiz hale gelmiştir. Cibuti'nin örgün eğitim sisteminin süresi şu şekildedir Şekil 4.4'de gösterilmiştir (WDE, 2006).

Şekil 3. 4: Eğitim Sistemi

Yüksek Öğrenim ve Araştırma Bakanlığı (MENSUR), 2011 yılında 162/AN/12/6°L sayılı Organik Kanun ile kurulmuştur. MENSUR'un misyonu, yükseköğrenim alanındaki hükümet politikasını tasarlamak, uygulamak ve izlemektir. İşlevi ve örgütlenme ilkesi, birçok ülkedeki yükseköğretim ve araştırma bakanlıklarınkine benzerdir. Birkaç üniversiteye ve çok sayıda öğrenciye sahip olsa da aslında MENSUR, 2011 yılında önceden var olan üç üniversite kurumun üzerine eklenmiştir. Cibuti kamu hizmeti çerçevesinde MENSUR çalışan personel almak için yeterli donanıma sahip değildir, yasayla tanımlanan bir genel sekreter yönetimi altında departmanların ve hizmetlerin gelişimini sağlamaktan hala çok uzaktır (WDE, 2007).

Organik kanununun 5. maddenin 4. fıkrasına göre MENSUR'un görevleri şunlardır: Üniversitelere genel politikanın yönelimlerini vermek, Devlete düşen performansın kontrolünü üniversitelere sabitlemek, yürütmelerini kontrol etmek ve üniversiteleri sorumlu tutmaktır. 5. Maddenin 8. fıkrasında, MENSUR, üniversite haritasını siyasi analiz ve varoluş mantığı ile geleceğe hazırlama mantığıyla geliştirmekte ve yönetmektedir. Akademik eğitim için bursların operasyonel yönetimini ve büyük projelerin izlenmesini sağlamaktadır. Bakan'ın çalışmalarını gerek bağlı kuruluşları gerekse bakanlıklar arası işleyişi desteklemektedir (WDE 2007).

MENSUR, genel olarak sınırlı kaynaklar bağlamında, yükseköğrenim ve araştırmanın ülkenin temel taleplerini karşılamasını sağlamada önemli bir role sahiptir. Özellikle ülke kalkınmasına katkı sağlarken yükseköğretimin kitleselleşmesini öngörmektedir (MENSUR 2009). MENSUR, Cibuti Üniversitesi (UD), Cibuti Çalışma ve Araştırma Merkezi, Tıp Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Yüksek Kurumu (ISSS) gibi üniversite kurumları üzerinde denetim yetkisine sahiptir. Ancak MENSUR, imkanların yetersizliği nedeniyle, Kanun'un kendisine

yüklediği tatbikatları, sorumluluklarını ve bir stratejinin uygulanmasına yön verme görevini tam anlamıyla yerine getirememektedir.

3.3.3. Cibuti Üniversitesi

Cibuti Üniversitesi, Cibuti hükümetinin siyasi iradesiyle oluşturulmuştur. 1990 yılında Cibuti lisesi tarafından desteklenen Yüksek Teknisyen Sertifikaları (BTS: Brevets Techniciens Supérieurs) veren bir yapıda kurulmuştur. Esasen üniversitenin kuruluşu iki aşamada oluşmaktadır. Birinci aşamada, Cibuti Üniversitesi (UD), DEUG (Cibuti'deki Üniversite Çalışmaları Diploması) düzeyinde genel eğitim ve mesleki eğitim ile Cibuti Üniversitesi Kutubu (Pôle Universitaire de Djibouti: PUD) şeklinde oluşturuldu. Dersler uzaktan eğitimle desteklenmiş ve Cibuti Üniversitesi Kutubu'ya bağlı Fransız ortak üniversitelerinden profesörler tarafından verilmiştir. Yerel öğretmenler, yeni mezunları uygulama ile desteklemişlerdir. İkinci aşama, 2006 yılında Cibuti Üniversitesinin resmi olarak ortaya çıkışını oluşturmaktadır. Orta öğretim ve 16 yaşına kadar zorunlu eğitim sistemindeki bir değişikliğin ardından mezun sayısındaki büyük artış sayesinde üniversitenin yeniden yapılanmasını sağlamıştır. Yeniden yapılanma ile Arapça ve Fransızca gibi iki farklı kültüre dayanan sistemlerin birleşimini de politik olarak zorunluk haline getirmiştir. Yükseköğretimde büyük bir beklentiyi karşılamak için iki eğitim sisteminin birleşimi böyle gerçekleşmiştir.

Cibuti Üniversitesi, ülkenin tek devlet üniversitesidir. Bilimsel, eğitimsel ve teknik nitelikte bir kamu kuruluşu (EPCSPT- Etablissement Public à Caractère Scientifique, Pédagogique et Technologique) olarak sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda idari ve mali özerkliğe sahiptir. Yükseköğretim Bakanlığı, Devlet tarafından kendilerine verilen görevler çerçevesinde ulaşılması gereken hedefleri belirmek, sonuçlarını değerlendirmek ve yönetim kurullarının işlemleri, özellikle mali nitelikteki işlemleri üzerinde hukuki kontrolleri sağlamak konusunda sorumludur. Tüm mali işlemler bakan tarafından Maliyeden Sorumlu Bakana gönderilerek onayına sunulur.

2000-2001 yıllarında Fransız üniversitelerinde uzaktan eğitim gören 838 öğrenci dahil olmak üzere toplam Cibuti'deki öğrenci sayısı 1315 idi. 2006 yılında, üniversite tam olarak faaliyete geçtiğinde, 912'si kadın olmak üzere 2260 öğrenci olmuştur. Tunus Üniversitesi ile ortaklaşa tıp fakültesi oluşturulmuştur.

Ülkedeki Bakalorya sınavı başarı belgesine sahip olanlar için yükseköğrenimdeki Cibuti üniversitesi tek çıkış noktası olmaya devam etmektedir. 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı başında 10.000 öğrenciye sahip olurken üniversitenin 2013-2014 döneminde 7.000 öğrencisi bulunmaktaydı (AFD et MENSUR 2019).

Cibuti Üniversitesinin kimliği, kuruluşu sırasında Devlet tarafından kendisine emanet edilen ve şiddetle sahip çıktığı temel misyon: ülkedeki tüm lise mezunlarının mesleki entegrasyonlarını kolaylaştırarak eğitimleri vermektir.

Cibuti Üniversitesi, fakülte statüsünde olan ve dekanlar tarafından yönetilen altı bileşenden oluşmaktadır. Bunlar aşağıda listelenmiştir.

- *Edebiyat, Diller ve Beşerî Bilimler Fakültesi (F.L.L.S.H.)*
- *Hukuk, Ekonomi ve Yönetim Fakültesi (F.D.E.G.)*
- *Fen Fakültesi (F.S.)*
- *Tıp Fakültesi (F.M)*
- *Mühendislik Fakültesi (F.I.)*
- *Üniversite Üçüncül Teknoloji / Endüstriyel Teknoloji Enstitüsü (IUT-T/ IUT-I).*

Cibuti Üniversitesi 2006 yılından bu yana lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim ve diploma vermektedir. Üniversitenin eğitim sistemini destekleyen üç merkezi vardır. Bunlar Pedagojik ve Öğretim Destek merkezi (CAPE), Sürekli Eğitim Merkezi (CFC) ve Üniversite Dokümantasyon Merkezidir (CDU).

Pedagojik ve Öğretim Destek merkezi, üniversite pedagojisinin güçlendirilmesinin bir parçası olarak 17 Ekim 2017'de kurulmuştur. Misyonu, kariyerleri boyunca üniversite bileşenlerinin öğretmenlerini ve personelini desteklemektir. Akademik faaliyetlerde ustalaşmak için gerekli becerileri kazandırmayı ve günlendirmeyi sağlamaktadır.

Cibuti gibi yükseköğrenime erişimin uzun süredir sınırlı olduğu bir ülkede, çalışma hayatı boyunca yeni beceriler öğrenme fırsatı önemli bir konudur. Cibuti Üniversitesi bu talebin bir kısmını karşılamaktadır. Teklifi, bakalorya derecesine sahip profesyonellerle sınırlıdır ve başlangıç eğitiminden kaynaklanan derece programlarına odaklıdır. Dolayısıyla Sürekli Eğitim Merkezi, temel eğitimi

tamamlamak ve yeni becerileri kazandırmak gelecek vaat eden bir alana geçmek isteyenler için ayrıcalıklı bir merkez olmuştur. İnsan kaynaklarına yatırım yapan işletmeler ve yönetmenler için de ideal bir merkezdir. Diploma kursları ve uluslararası kabul görmüş bir sertifikaya sahip yeterlilik kursları olmak üzere iki eğitim türü vardır ve bu eğitimler ücretli bir şekilde verilmektedir. Buradaki diploma kursları ile lisans, yüksek lisans veya Profesyonel Üniversite Diploması (DUP) verilmektedir. Yeterlilik kursları ile sertifika eğitimleri verilmektedir.

3.3.4. Cibuti Dokümantasyon Merkezi

Cibuti'nin üniversite kütüphanesi, Cibuti Üniversitesi'nin resmi açılışının ardından 2006 yılında kurulmuştur. Üniversite kütüphanesi, 2020 yılında Balbala kampüsüne taşınmadan önce üç farklı yerde konumlandırılmıştır. Şu anda kampüsün merkezinde iki katlı bağımsız bir binada yer almaktadır (Şekil 4.5). Cibuti Üniversitesi'nin üniversite kütüphanesinde 35.000'den fazla kitap ve 1000'den fazla süreli yayın bulunmaktadır. Kütüphanede 12 personel çalışmakta ve günde 2000'den fazla öğrenciyi yararlanmaktadır.

Şekil 3.5: Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi

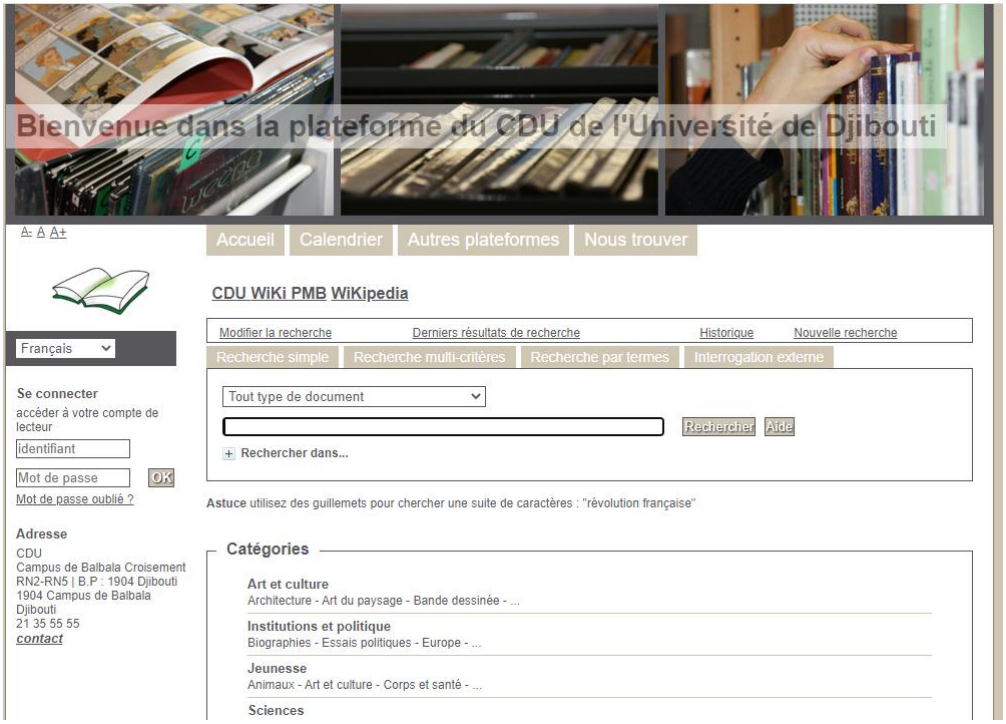
Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi, özellikle Fransızca konuşulan üniversitelerde olmak üzere dünyada en yaygın kullanılan sınıflandırma sistemlerinden biri olan Dewey sınıflandırma sistemini kullanmaktadır. Cibuti Dokümantasyon Merkezinde sunulan bazı hizmetler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- *Danışma, bilgi arama ve araştırma yardımı*
- *Kitap ödünç alma*
- *Personel tarafından kütüphane kataloğunun taranması*
- *Kataloglama hizmetleri*

- *Cibuti Dokümantasyon Merkezin tarafından sağlanan bilgisayarların kullanımı*
- *Grup ve bireysel çalışma odaları*
- *Yüksek Lisans öğrencileri için multimedya odası*

Cibuti Dokümantasyon Merkezi sadece haftanın çalışma günleri olan Pazar ve Perşembe günleri arasında hizmet vermektedir. Saat 08:00- 20:00 arasında açık olan kütüphane sınav döneminde sabah 09:00'dan 17:00'ye kadar, mübarek ramazan ayında ise sabah 08:00'den akşam 17:00'ye kadar fiziksel olarak hizmete açıktır.

Şekil 3.6: Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde Kullanılan Otomasyon Sistemi

Kütüphane web sayfası bu.univ.edu.dj adresinden erişime açıktır. Elektronik kaynaklar açısından zayıf olan kütüphane basılı dermesini web'de taranabilir hale getirmiştir. Kütüphane Z39.50 protokolü, UNIMARC kataloglama formatı, ISO 2709 kayıt değiştirme formatı, XML veri formatı, OAI üst veri harmanlama protokolü gibi önemli standartları destekleyen PMB adında açık kaynak kodlu bir entegre kütüphane yönetim sistemini kullanmaktadır.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde, tamamı Cibuti Üniversitesi öğrencisi olan katılımcılar tarafından yanıtlanan anket verilerinin analizine yer verilmiştir. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü katılımcıların yaş, cinsiyet, fakülte ve sosyo-ekonomik durumlarını belirten sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların okuma durumlarını ve alışkanlığını tanımlayan, ebeveynin eğitim düzeyi, okunan kitap türleri ve boş zamanlarda gerçekleştirilen etkinlikler hakkında bilgi edinimini sağlayan sorulara yer verilmiştir. Anket çoktan seçmeli, birden fazla seçenekli ve likert tipi sorulardan oluşmak üzere toplam 37 soru içermektedir.

Cibuti Üniversitesinde 370 öğrencinin katılım sağladığı ankete ilişkin veriler istatistiksel yazılım olan SPSS (Statistical Package of Social Science) kullanılarak analiz edilmiştir. İki veya daha fazla değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak hedefiyle korelasyon analizi yapılmıştır.

4.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Araştırma kapsamında, Cibuti Üniversitesinde aynı zamanda üniversite kütüphanesinin asıl kullanıcıları olan öğrencilere anket uygulanmıştır. Toplam evrenin 10.000 olduğu kitlede %95 güven seviyesi ile ulaşılması gereken 370 kişi ankete katılım sağlamıştır.

Tablo 4. 1: Cinsiyet, Fakülte ve Sınıflara Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%	Kümülatif %
Erkek	176	47,6	47,6
Kız	194	52,4	100,0
Toplam	370	100,0	
Tıp	84	22,8	22,8
Mühendislik	86	23,4	46,2
Hukuk, İktisat, İşletme	42	11,4	57,6
Edebiyat, Dil ve sosyal Bilimler	52	14,1	71,7
Endüstri teknolojileri	61	16,6	88,3
Fen	43	11,7	100,0
Toplam	368	100,0	
1.sınıf	84	22,8	22,8
2.sınıf	86	23,3	46,1
3.sınıf	95	25,7	71,8
4.sınıf	44	11,9	83,7
5.sınıf	60	16,3	100,0
Toplam	369	100,0	

Katılımcılara ilişkin cinsiyet, fakülte ve sınıf durumlarını gösteren bilgiler Tablo 4.1'de özetlenmiştir. Buna göre katılım sağlayan 370 öğrencinin %52,4'ünü kız (n:194), %47,6'sını (n:176) erkekler oluşturmaktadır. Cinsiyete göre dağılım birbirine yakındır. Fakültelere göre katılımcıların oranına bakıldığında tüm fakültelerde katılımın sağlandığı görülmektedir. Buna göre %22,8'i Tıp Fakültesinde, %23,4'ü Mühendislik Fakültesinde, %11,4'ü Hukuk, Ekonomi, İşletme (FDEG) Fakültesinde, %14,1'i Edebiyat, Dil ve Sosyal Bilimler (FLLSH) Fakültesinde, %16,6'sı Endüstriyel Teknoloji Fakültesinde ve %11,7'si Fen Fakültesi'nde okumaktadır. Katılımcıların sınıflarına göre dağılıma bakıldığında tüm sınıflarda katılımın sağlandığı ve sadece mühendislik ile tıp grubunu oluşturan 4. ve 5. sınıflardan da katılımın olduğu görülmektedir. Buna göre sınıflar arasında dağılımın dengeli olduğu söylenebilir.

Sosyo-ekonomik durum okuma alışkanlığını etkileyen bir faktördür. Bu kapsamında Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin ülke koşullarına göre alt, orta, orta üstü ve üst gelir düzeyinde kendilerini nerede konumlandırdıklarına yönelik olarak bir soru yöneltilmiştir. Alınan 364 kişiden alınan yanıttan öğrencilerin %1,6'sı alt gelir düzeyi, %12,6'sının orta altı gelir düzeyi, %70,1'i ortanın üstü gelir düzeyi, %15,7'sinin ise kendilerini üst gelir düzeyinde görmüşlerdir. Bu bilgilere göre sosyo ekonomik açıdan öğrencilerin genel olarak orta üstü gelir düzeyinde kendilerini tanımlamaktadırlar.

Tablo 4. 2: Katılımcılarının Sosyo-Ekonomik Düzeyleri

	N	%	Kümülatif %
Alt gelir düzeyi	6	1,6	1,6
Orta altı gelir düzeyi	46	12,6	14,3
Orta üstü gelir düzeyi	255	70,1	84,3
Üst gelir düzeyi	57	15,7	100,0
Toplam	364	100,0	

Tablo 4.3'de ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim seviyeleri verilmiştir. Anne ve babalarının okuryazar olma durumunun düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların %47.8'i annesinin, %38,4'ü babasının okuryazar olmadığını belirtmiştir. İlk okul durumu dahil edildiğinde eğitim seviyenin düşüklüğü %55'lerin üzerine çıkmaktadır. Diğer taraftan yüksek öğrenim durumu

bakıldığında üniversite mezunu olan annelerin oranı %10,3, babaların oranı ise %12,7'dir.

Tablo 4. 3: Anna ve Babalarının Eğitim Seviyeleri

	Anne			Baba		
	N	%	Kümülatif %	N	%	Kümülatif %
Okuryazar Değil	177	47,8	47,8	142	38,4	38,4
Ilkokul	73	19,7	67,6	64	17,3	55,7
Ortaöğretim	51	13,8	81,4	57	15,4	71,1
Lise	31	8,4	89,7	60	16,2	87,3
Üniversite	38	10,3	100,0	47	12,7	100,0
Toplam	370	100,0		370	100,0	

Okuma yazma bilmeyen babaların oranı okuma yazma bilmeyen annelere göre daha düşüktür. Erkeklere kıyasla çok azı eğitimini tamamlayabilmişlerdir. Kız öğrenciler Somali-Afar kültürü ve evi idare etme görevleri nedeniyle okulu bırakma nedenine bağlanabilir. Bu nedenle babaların eğitim düzeyi annelerin eğitim düzeyine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Okuma yazma bilmeyen anne-baba oranının yüksek olması, çocukların ilk eğitimcilerinin anne babalar olması nedeniyle öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını etkileyeceği olası güçlü bir durumdur. Burada Cibuti kız çocuklarının okullaşma oranı ancak zorunlu eğitimden sonra artışın yaşandığını belirtmekte fayda vardır.

Tablo 4. 4: Okuma Eylemi Dışında Diğer Aktivitelere Günde Ayrılan Zaman

		0-0,5 saat	0,5-1 saat	1-2 saat	2 saatten fazla	Bu tür alışkanlığım yoktur	Toplam
Günde ortalama kaç saat müzik dinlersiniz	**N**	61	147	108	48		364
	%	16,8	40,4	29,7	13,1		100
	Kümülatif %	16,8	57,1	86,8	100		
Günde ortalama kaç saat televizyon seyredersiniz	**N**	118	114	108	28		368
	%	32,1	31	29,3	7,6		100
	Kümülatif %	32,1	63	92,4	100		
Günde ortalama kaç saat spor yaparsınız	**N**	26	51	70	71	142	360
	%	7,2	14,2	19,4	19,7	39,4	100
	Kümülatif %	7,2	21,4	40,8	60,6	100	
Günde ortalama kaç saat bilgisayar ve /veya internet üzerinde vakit geçirirsiniz	**N**	25	49	73	209	14	370
	%	6,8	13,2	19,7	56,5	3,8	100
	Kümülatif %	6,8	20	39,7	96,2	100	

Çalışmada okuma eylemi dışında müzik dinleme, televizyon izleme, spor yapma ve bilgisayar kullanma aktiviteleri için günde ortalama ne kadar zaman ayırdıkları öğrenilmek istenmiştir. Tablo 4.4'de buna ilişkin veriler sunulmuştur. Tabloya göre

öğrencilerin günde ortalama iki saatten fazla bilgisayar ve/veya internet üzerinde vakit getirdiği yönündedir. Katılımcıların %39,4'ü spor yapma gibi bir alışkanlıklarının olmadığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan katılımcıların %43'e yakını günde bir saatten fazla müzik dinlemeye vakit ayırmakta, %37'ye yakını da günde bir saatten fazla televizyon izlemeye vakit ayırmaktadır.

4.2. Okuma ve Okuma Alışkanlığı Durumu

Araştırma kapsamındaki katılımcıların okuma eylemine (gazete, dergi, kitap vb.) günde ortalama ne kadar süre ayırdıklarını öğrenebilme amacıyla yöneltilen soruyu 367 kişi yanıtlamıştır. Verilen yanıtlara göre öğrencilerin %81,2'si günde 0-1 saat arası, %15'i 1-2 saat arası ve %3,8'i 2 saatten fazla okuma eylemine vakit ayırdıkları anlaşılmaktadır (Tablo 4.5). Bu sonuçlara göre öğrencilerin büyük çoğunluğu gündelik okumaya ayırdığı vakit 1 saat ve altında bir süredir.

Tablo 4. 5: Öğrencilerin Okuma Eylemine Günde Ortalama Ayırdıkları Süre

	N	%	Kümülatif %
0-0,5 saat	127	34,6	34,6
0,5-1 saat	171	46,6	81,2
1-2 saat	55	15,0	96,2
2'den fazla	14	3,8	100,0
Toplam	367	100,0	

Öğrencilerin bir yılda okudukları kitap sayısını öğrenebilmek için katılımcılara bu yönde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen 369 yanıtta öğrencilerin %23'ü bir yılda hiç kitap okumadığı yönündedir. Diğer taraftan öğrencilerin %52,6'sı 1 ile 5 arasında kitap okumuş, öğrencilerin %24,4'ü ise 6 ve üzerinde kitap okumuştur (Tablo 4.6). Çalışmada elde edilen bulgular Yılmaz (1990)'ın yaptığı kategoriye göre değerlendirecek olursak Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin "çok okuyan okuyucu" kategorisinin oranı %4,9; "orta düzey okuyan" okuyucu grubu %19,5; "az okuyan" okuyucu grubu %52,6; "okuyucu olmayan" kitlenin oranı %23 dür.

Tablo 4.6: Öğrencilerin Son Bir Yılda Okudukları Kitap Sayısı

	N	%	Kümülatif %
Okumadım	85	23,0	23,0
1-5 kitap	194	52,6	75,6
6-20 kitap	72	19,5	95,1
20'den fazla	18	4,9	100,0
Toplam	369	100,0	

Okuma alışkanlığına en fazla engel olan ya da olumsuz yönde etki eden nedenlerin ne olduğuna yönelik olarak öğrencilerin görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Buna yönelik olarak yöneltilen beş seçenekli soruda sadece tek bir seçeneğin işaretlenmesi istenmiştir. Alınan 364 cevaptan katılımcıların %20,3'ü "ekonomik nedenler", %25,3'ü "kültürel nedenler", %30,2'si "eğitimsel nedenler", %14,3'ü "çalışma yoğunluğu nedeniyle vakit bulamama" ve %9,9'u "gezi, eğlence ya da dinlenmeye vakit ayırmayı" birincil neden göstermiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4. 7: Okuma Alışkanlığına En Fazla Engel Olan Ya Da Olumsuz Yönde Etki Eden Nedenler

	N	%	Kümülatif %
Ekonomik nedenler	74	20,3	20,3
Kültürel nedenler	92	25,3	45,6
Eğitimsel nedenler	110	30,2	75,8
Calışma yoğunluğu nedeniyle vakit bulamama	52	14,3	90,1
Gezi, eğlence ya da dinlenmeye vakit ayırma	36	9,9	100,0
Toplam	364	100,0	

Okuma alışkanlığını kalıcı kılan ve hayatın rutin bir aktivitesi yapan unsurlardan bir tanesi okuma eyleminden alının keyiftir. Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin kitap okumada keyif alıp almadıklarını anlamak için bir soru yöneltilmiş ve tüm katılımcılardan yanıt alınmıştır. Buna göre hiç keyif almayanların oranı %3,5, az ve biraz birlikte değerlendirildiğinde oran %73,8'dir. Diğer taraftan çok keyif alanların oranı %22,7'dir (Tablo 4.8).

Tablo 4. 8: Katılımcıların Okuma Eylemlerinde Keyif Alma Durumu

	N	%	Kümülatif %
Hiç	13	3,5	3,5
Az	134	36,2	39,7
Biraz	139	37,6	77,3
Çok	84	22,7	100,0
Toplam	370	100,0	

Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin öncelikli okuma nedenlerini öğrenmek için 7 seçenekli bir soru yöneltilmiş ve tek seçenek işaretlemeleri istenmiştir. 364 kişinin verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde %36 oranla "işimde/öğrenim gördüğüm alanda gelişmek ve yeni bir iş sahibi olmak" en fazla işaretlenen neden olmuştur. İkinci sırada en fazla işaretlenen seçenek ise %23,1 oran ile "merak duyduğum alanlarda

bilgi sahibi olmak için" nedeni gösterilmiştir. Diğer taraftan "kendimi daha fazla tanımak ve keşfetmek için" (%2,5) ve "günlük hayattan uzaklaşmak için" (%2,7) seçenekleri en az öncelikli seçilen nedenler olmuştur (Tablo 4.9).

Tablo 4. 9: Katılımcıların Öncelikli Okuma Nedenleri

	N	**%**	**Kümülatif %**
Toplumsal yaşama ilişkin becerilerimin gelişmesine katkıda bulunmak için	47	12,9	12,9
Farklı kültür ve düşüncelerin neler olduğu konusunda bilgi edinmek için	42	11,5	24,5
İşimde/öğrenim gördüğüm alanda gelişmek ve yeni bir iş sahibi olmak için	131	36,0	60,4
Eğlenceli bulduğum için	41	11,3	71,7
Merak duyduğum alanlarda bilgi sahibi olmak için	84	23,1	94,8
Günlük hayattan uzaklaşmak için (hayal kurmak ya da düşünmek)	10	2,7	97,5
Kendimi daha fazla tanımak ve keşfetmek için	9	2,5	100,0
Toplam	364	100,0	

Okuma alışkanlığına yönelik bazı düşüncelerin yer aldığı bir likert tipi soruda öğrencilerin ifadelere katılımı öğrenilmek istenmiştir. İlk ifade "okumayı zor ve sıkıcı buluyorum" yargısıdır. Buna katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları birlikte değerlendirildiğinde %70,2 oranında bu yargıya katılım olmadığı yönündedir. Yargıyı ne doğru ne de yanlış bulanların oranı ise %27'dir. Dolayısıyla öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bu yargıya katılım göstermediği söylenebilir. İkinci ifade "ilgi çekici kitaplar bulamıyorum" şeklinde olmuştur. Tamamen katılıyorum ile katılıyorum ve tamamen katılmıyorum ile katılmıyorum seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların yanıt oranları birbirine yakın olduğu söylenebilir. Katılıyorum oranı %28,9; ne doğru ne de yanlış bulanların oranı %37,7; katılmayanların oranı ise %33,4'tür. Soru grubundaki üçüncü yargı "kütüphaneye gitmekten hoşlanıyorum" şeklindedir. Bu yargıya katılmayanların oranı katılanlara göre düşüktür. Katılım yönünde görüş bildirenlerin oranı %66'dır. Soru grubunun son yargısı "bana kitap hediye edilmesinden çok mutlu oluyorum" şeklindedir. Olumlu yönde yani katılım yönünde görüş bildirenlerin oranı %83 olmuştur. Soru grubunda en fazla katılım bildirilen ifade olmuştur (Tablo 4.10).

Tablo 4. 10: Okuma Aktivitesine Yönelik Bazı Düşüncelere Öğrencilerin Katılım Durumu

		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Ne doğru ne de yanlış buluyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Okumayı zor ve sıkıcı buluyorum	N	5	5	94	162	82	348
	%	1,4	1,4	27	46,6	23,6	100
İlgi çekici kitaplar bulamıyorum	N	32	70	133	101	17	353
	%	9,1	19,8	37,7	28,6	4,8	100
Kütüphaneye gitmekten hoşlanıyorum	N	57	177	77	34	10	355
	%	16	49,9	21,7	9,6	2,8	100
Bana kitap hediye edilmesinden çok mutlu oluyorum	N	153	143	45	8	8	357
	%	42,9	40,1	12,6	2,2	2,2	100

Bir koşulun oluşması durumunda kişilerin okuma eyleminde değişiklik olup olmayacağına yönelik olarak katılımcıların görüşü öğrenilmek istendiğinden birden fazla seçenekli bir soru yöneltilmiştir. Alınan yanıtlardan ilgili koşulu en fazla işaretleyenlerin oranı sırasıyla %53'ü daha fazla zamanım olsaydı, %40'ı kitaplar daha ucuz olsaydı, %31'i kütüphane hizmetleri daha iyi olsaydı, %27'si çevremdekiler daha fazla okusaydı, %25'i ilgilendiğim alanlarla ilgili daha fazla kitap bulabilseydim, %25'i küçükken okuma alışkanlığı kazandırılsaydı, %22'si kitaplar daha kısa hazırlansaydı, %14'ü kütüphaneler daha yakın olsaydı daha fazla kitap okuyacağını bildirmiştir (Tablo 11).

Tablo 4. 11: Daha Fazla Kitap Okuma Eylemi İçin Belirtilen Koşullar

	N	%
Daha fazla zamanım olsaydı	196	53
Kitaplar daha ucuz olsaydı	149	40
İlgilendiğim alanlarla ilgili daha fazla kitap bulabilseydim	92	25
Kütüphane hizmetleri daha iyi olsaydı	116	31
Küçükken okuma alışkanlığı kazandırılsaydı	94	25
Kitaplar daha kısa hazırlansaydı	81	22
Kütüphaneler daha yakın olsaydı	51	14
Çevremdekiler daha fazla okusaydı	100	27
Toplam	879	100,0%

Öğrencilerin doğum günü, yılbaşı, mezuniyet gibi nedenlerden dolayı başkalarına kitap hediye etme alışkanlığına sahip durumunu öğrenmek için evet ve hayır seçeneklerinden oluşan soruya verilen yanıtlar Tablo 4.12'da gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin sadece %15'i kitap hediye etme alışkanlığına sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4. 12: Başkalarına Kitap Hediye Etme Alışkanlığına Sahip Olma Durumu

	N	%	Kümülatif %
Evet	58	15,7	15,7
Hayır	312	84,3	100,0
Toplam	370	100,0	

İlk, orta ve lise eğitimi sırasında genel olarak bakıldığında eğitim sisteminin ya da öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığını kazandırdığı durumuna inanılıp inanılmadığına yönelik olarak sorulan soruya verilen yanıtlar Tablo 4.13'de sunulmuştur. Bu yargıya öğrencilerin %71,7'si inanırken %28,3'ü inanmamaktadır. Bu veriler Tablo 4.5 ve Tablo 4.6'da sunulan veriler ile birlikte değerlendirildiğinde öğrenci kitlesinin büyük çoğunluğu günde 1 saat veya altında bir süre (hiç okumayanlar dahil) okumaya vakit ayırdığı; çok okuyan ve orta düzey okuyan okuyucu kategorisinde öğrenci sayısının az olduğu durumları göz önüne alındığında Cibuti üniversitesi öğrencileri eğitim sistemi yada öğretmenlerin okuma alışkanlığını kazandırdığına inanmakta ancak öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının olmadığı değerlendirmesi yapılabilir.

Tablo 4. 13 : Üniversite Öncesi Eğitim Sisteminin ya da Öğretmenlerin Okuma Alışkanlığı Kazandırdığına İnanma Durumu

	N	%	Kümülatif %
Evet	264	71,7	71,7
Hayır	104	28,3	100,0
Toplam	368	100,0	

Kişilerin okuma alışkanlığını ortaya koyacak durumlardan bir tanesi de en son ne zaman kitap okuma etkinliğini gerçekleştirdiği durumu olabilir. Bu amaçla sorulan soruya verilen cevaplar Tablo 4.14'de sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin %26'sı bugünlerde okuduğu, %17,6'si bir hafta önce okuduğu yönündedir. Daha geç bir süre olan bir ay ve üç ay önce kitap okumaya zaman ayıranların toplam oranı %45,12'dir.

Bu veriler en son hangi zamanda kitap okuma eylemine vakit ayırdığını göstermektedir. Diğer taraftan Tablo 4.3'te günde ortalama okuma eylemine ayrılan süre, Tablo 4.4'te bir yıl sürede okunan kitap sayıları verilmiştir. Söz konusu bu değişkenler birlikte değerlendirildiğine sürekli okuma eyleminin birçok öğrencide kalıcı alışkanlık haline gelmediği yönünde değerlendirilebilir.

Tablo 4. 14: En Son Kitap Okuma Zamanı

	N	**%**	**Kümülatif %**
Bugünlerde okuyorum	96	26,0	26,0
1 hafta önce	65	17,6	43,6
1 ay önce	110	29,8	73,4
3 ay önce	57	15,4	88,9
1 yıl önce	41	11,1	100,0
Toplam	369	100,0	

Tablo 4.15'te ankete katılan öğrencilerinin kitap okuma sevgisi aşılamada daha çok kim ya da neyin etkili olduğuna yönelik yanıtların özeti verilmiştir. Beş seçenekten oluşan bu soruda sadece tek seçeneğin işaretlenmesi istenmiştir. Bu verilere göre kitap sevgisi aşılamada en etkili kişilerin anne ve baba (%35,7) daha sonra öğretmenin (%35,7) olduğu anlaşılmaktadır. Cibuti'deki üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinin çoğunluğu okur-yazar olmadıkları sonucu göz önüne alındığında bu durum öğrencilerin okuma alışkanlıklarını nasıl etkilediği durumu tartışılabilir. Cibuti toplumu sözel bir toplum olduğundan okumanın önemi son zamanlarda dikkate alınmaya başlamıştır. Ancak Cibutili ebeveynler, dil engellerine rağmen çocuklarını okumaya teşvik etikleri bu sonuçlarda çıkarmak olanaklıdır.

Tablo 4. 15: Kitap Okuma Sevgisini Aşılamada en Fazla Etkili Unsur

	N	**%**	**Kümülatif %**
Anne-baba	135	36,5	36,5
Öğretmen	132	35,7	72,2
Arkadaş	39	10,5	82,7
Kişinin kendisi	48	13,0	95,7
Medya	16	4,3	100,0
Toplam	370	100,0	

Kişilerin evlerinde gazete ve dergi gibi süreli yayınların düzenli olarak alınması okuma alışkanlığının göstergelerinden biri sayılabilir. Süreli yayın alımına ilişkin yöneltilen soruda katılımcıların sadece %17,7'si evlerine sürekli dergi veya gazete gibi süreli yayınların alındığını belirtmiştir. Evet yanıtı veren grubun en çok genel gazete (%43) ve bilimsel dergilerin (%34) evine aldığını belirtmişlerdir (Tablo 4.16).

Tablo 4. 16: Öğrencilerin Evlerinde Düzenli Olarak Süreli Yayınların Satın Alınma Durumu

		N	%
Evinize düzenli olarak gazete ve dergi gibi süreli yayınlardan satın alınmakta mıdır?	Evet	65	17,7
	Hayır	302	82,3
	Toplam	367	100,0
Evinize düzenli olarak aldığınız süreli yayınlar hangileridir?	Genel gazeteler	28	43
	Spor gazeteleri	10	15
	Magazin dergileri	7	11
	Aktüel dergileri	10	15
	Bilimsel dergiler	22	34
	Edebiyat veya sanat dergileri	19	29

Zorunlu harcamalar dışında bir miktar paraya sahip olma koşuluyla kişilerin öncelikli olarak kitap alıp almayacaklarını ortaya koymak amacıyla çoktan seçmeli bir soru yöneltilmiştir. Soruyu yanıtlayan 361 kişiden sadece %16,6'sı kitap demiştir. En fazla öncelik verilen seçenekler ise yiyecek (%41,3) ve giyecek (%30,7) olmuştur. Kitapların öğrenciler için yemekten ya da giyinmekten daha önemli olmadığı görülmektedir (Tablo 4.17).

Tablo 4. 17: Zorunlu Harcamalar Dışında Öğrenci Tercihleri

	N	%	Kümülatif %
Kaset veya CD	38	10,5	10,5
Yiyecek	149	41,3	51,8
Kitap	60	16,6	68,4
Giyecek	111	30,7	99,2
Diğer: belirtiniz	3	8	100,0
Toplam	361	100,0	

4.3. Kitap ve Kütüphaneye Erişim Durumu

Kişilerin evlerinde kitaplara erişim durumu ortaya koymak amacıyla "evinizde kitaplık veya kütüphane var mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Soruyu yanıtlayan öğrencilerin %14,5'i evlerinde kitaplık veya kütüphane olduğu, %85,5'i ise evlerinde kitaplık veya kütüphane olmadığını belirlenmiştir (Tablo 4.18). Söz konusu bu durum öğrencilerin büyük çoğunluğunda evlerinde kitaplara erişimin olmadığı ortaya koymaktadır.

Tablo 4. 18: Evinizde Kitaplık veya Kütüphane Var Mı?

	N	%	Kümülatif %
Evet	53	14,5	14,5
Hayır	312	85,5	100,0
Toplam	365	100,0	

Öğrencilerin evlerinde ders kitabı haricinde kaç kitap bulunduğuna yönelik olarak sorulan soruya verilen yanıtlar Tablo 4.19'de verilmiştir. Buna göre öğrencilerin %15,1'i "hiç yok", %56'sı "1-10" arasında kitap olduğunu belirtmiştir. 100'den fazla kitaba sahip olduğunu gösteren kişilerin oranı ise %11,7'dir.

Tablo 4. 19: Evinizde Ders Kitapları Haricinde Ne Kadar Kitap Bulunmaktadır?

	N	%	Kümülatif %
Hiç yok	54	15,1	15,1
1-10	200	56,0	71,1
11-100	61	17,1	88,2
101-500	24	6,7	95,0
500'den fazla	18	5,0	100,0
Toplam	357	100,0	

Kişilerin kendi imkanlarıyla kitaplara erişimi olmadığı durumlarda bu gereksinimi karşılamada kütüphaneler devreye girerler. Cibuti ülkesindeki öğrencilerin evlerinde kitaplara erişim durumunun düşük olduğu daha önce belirtilmişti. Bu durumda öğrenciler kütüphaneden yararlanarak okuma gereksinimlerini karşılayabilirler. Ancak kütüphane hizmetlerinin yeterli olmaması durumunda okuma önünde büyük bir engel oluşmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin ülkede özellikle üniversite kütüphane hizmetlerinin yeterli olup olmadığı sorgulanmıştır. Evet ve hayır yanıtlarından oluşan soruya katılanların %16'sı ülkemizde üniversite kütüphanesi

hizmetlerinin yeterli olduğunu ve %84'ü ise ülkemizde üniversite kütüphanesi yeterli olmadığı şeklinde yanıtlamışlarıdır (Tablo 4.20).

Tablo 4. 20: Ülkede Kütüphane Hizmetlerinin (Özellikle Üniversite Kütüphanelerinin) Yeterli Olduğunu Düşünme Durumu

	N	%	Kümülatif %
Evet	59	16,0	16,0
Hayır	309	84,0	100,0
Toplam	368	100,0	

Öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarının en iyi göstergelerinden bir tanesi kütüphaneye ziyaret etme durumudur. Kütüphanelere hangi sıklıkla gidildiğine yönelik olarak yöneltilen soruda araştırmaya katılan öğrencilerin %19'u kütüphanelere "her gün", %27,4'ü "her hafta", %22,5'i "her ay" ve %31,2'si ise "nadiren" cevaplanmışlardır. Bir gün ve bir ay aralığında ziyaret eden öğrencilerin oranı %68,8 olup kitaplara erişim durumunun zor olduğu bir coğrafyada kütüphane farkındalığı için iyi bir sonuçtur (Tablo 4.21).

Tablo 4. 21 Kütüphanelere Gitme Sıklığı

	N	%	Kümülatif %
Hemen her gün	70	19,0	19,0
Her hafta	101	27,4	46,3
Her ay	83	22,5	68,8
Nadiren	115	31,2	100,0
Toplam	369	100,0	

Okuma alışkanlığı ve kütüphane alışkanlığının bir diğer önemli göstergesi de kütüphanede ödünç alının kitap sayısıdır. Bu duruma yönelik olarak öğrencilerden alının yanıtlar Tablo 4.22'de gösterilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin %56,2'si "1-3" arasında, %33'ü "4-15" arasında ve %7'si 16'dan fazla kitap ödünç aldıkları yönündedir.

Tablo 4. 22: Son Bir Yılda Öğrencilerin Kütüphaneden Ödünç Aldığı Kitap Sayıları

	N	%	Kümülatif %
Hiç	14	3,8	3,8
1-3	208	56,2	60
4-15	122	33	93
16'den fazla	26	7	100,0
Toplam	356	100,0	

4.4. Okuma ve Kütüphane Alışkanlığı

Okuma kültürünün yaygın olduğu bir toplumda okuma alışkanlığı ve kütüphane alışkanlığı arasında pozitif bir ilişkinin beklenilmesi doğal bir durumdur. Okuma alışkanlığı ve kütüphane alışkanlığına yönelik bu değişkenlerin Cibuti üniversitesi öğrencilerinde yansımasını ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analizde okuma eylemine günde ayrılan ortalama süre, son bir yılda okunan kitap sayısı, kütüphanelere gitme sıklığı ve son bir yılda kütüphaneden ödünç alınan kitap sayısı değişkenleri arasında ilişki durumu irdelenmiştir. Konun sosyo ekonomik boyutunu da irdelemek için analize kişilerin sosyo ekonomik durumu da dahil edilmiştir.

Tablo 4. 23: Okuma Alışkanlığı ile Kütüphane Alışkanlığı Arasındaki İlişki

	Okuma eylemine ayrılan süre	Okunan kitap sayısı	Kütüphaneye gitme sıklığı	Kütüphaneden ödünç alınan kitap sayısı	Sosyo Ekonomik Durum
Okuma eylemine ayrılan süre	1	,386	-,149	,077	,287
Okunan kitap sayısı	,386	1	-,083	,224	,164
Kütüphaneye gitme sıklığı	-,149	-,083	1	,040	-,178
Kütüphaneden ödünç alınan kitap sayısı	,077	,224	,040	1	-,022
Sosyo Ekonomik Durum	,287	,164	-,178	-,022	1

Tablo 4.23'de verilen korelasyon analizi sonuçlarına göre okuma eylemine günde ayrılan ortalama süre ile kütüphanede bir yılda ödünç alınan kitap sayısı değişkenleri arasında oldukça düşük (r=0.224) pozitif korelasyon bulunmuştur. İlginç olarak kütüphaneye gitme sıklığı ile okuma eylemine ayrılan süre arasında çok düşük de olsa negatif yönde (r=-0,149) bir korelasyon vardır. Diğer taraftan okunan kitap sayısı ile okuma eylemine ayrılan süre arasında da düşük düzeyde pozitif korelasyon bulunmuştur (r=0.386). Her iki eylem arasında yüksek korelasyon varsayılmış ancak sonuç düşük bulunmuştur. Bununda olası nedeni öğrencilerin okuma eyleminde kitap dışı materyalleri kullanabildiği yönündedir. Benzer şekilde kütüphaneye gitme sıklığı ile kütüphaneden kitap ödünç alma sıklığı arasında yüksek korelasyon olduğu varsayılmış ancak elde edilen sonuçlara göre bu iki davranış arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu bu duruma olası neden kütüphane kaynaklarını zengin olmamasına bağlanabilir. Nitekim Tablo 4.20'de sunulan sonuçlara göre

katılımcıların büyük çoğunluğu ülkede kütüphane hizmetlerinin (özellikle üniversite kütüphanelerinin) yeterli olmadığı düşüncesine sahiptir. Okuma ve kütüphane alışkanlıklarına yönelik eylemlerin sosyo ekonomik durumu arasında korelasyon durumuna bakıldığında okuma eylemine ayrılan süre ve okunan kitap sayısı değişkenleri arasında çok zayıf yönde pozitif korelasyon; kütüphaneye gitme sıklığı değişkeni arasında çok zayıf yönde negatif korelasyon olduğu görülmektedir.

Okuma alışkanlığı ile kütüphane alışkanlığının göstergesi olan davranışlar arasında ilişkinin olmaması ve/veya çok zayıf olması, çok zayıf da olsa zıt yönde ilişki göstermesi Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığı davranışlarının birbirinden bağımsız olduğu yönünde değerlendirilebilir. Benzer şekilde sosyo ekonomik durum ile okuma alışkanlığı ve kütüphane alışkanlığı durumları arasında bir ilişki yoktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürdürülebilir okuma alışkanlığı ilgi ile başlayıp ev, sosyal ve kültürel çevre, eğitim sistemi ve kütüphanelerin etkisi altında okulda ve yaşam boyunca sistematik olarak pekiştirilen bir süreçtir. Bireysel ve toplumsal gelişimde okuma alışkanlığının önemi büyüktür. Özellikle toplumun yönlendirilmesinde büyük bir etkiye sahip olan üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığına sahip olunması bilgi toplumu olma yolunda istenen bir durumdur. Üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığına yönelik algıları, tutumları ve düzeylerinin bilinmesi okumaya ilişkin toplumsal politikaların belirlenmesinin yolunu açacaktır. Bu tez çalışmasında Cibuti Üniversitesi örneğinde üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığına ilişkin algıları, tutumları ve düzeyleri ile kütüphanenin bu konudaki rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Cibuti Üniversitesindeki öğrencilere bir anket çalışması yapılmıştır. Toplamda 37 sorudan oluşan anket 370 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler çalışmanın bulgular kısmında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın amacına uygun olarak araştırmanın hipotezi "Cibuti üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile kütüphane kullanım alışkanlığı durumları birbiri ile ilişkilidir" şeklinde oluşturulmuştur. Bu kapsamda okuma eylemine ayrılan ortalama süre, okunan kitap sayısı, kütüphanelere gitme sıklığı ve kütüphaneden ödünç alınan kitap sayıları gibi değişkenler arasında yapılan korelasyon analizde bazı değişkenler arasında çok düşük pozitif korelasyon veya negatif korelasyon bulunmuştur. Bazı değişkenlerde ise korelasyon bulunmamıştır. Dolayısıyla Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma ve kütüphane alışkanlığı davranışlarının birbirinden bağımsız olduğu yönünde değerlendirilmiş ve hipotez reddedilmiştir. Bu iki davranış arasında ilişki olmamasının olası öncelikli neneleri şu şekilde sıralanabilir.

- Öğrenciler okuma eyleminde kitap dışı materyalleri kullanma olasılığı,
- Kütüphane kaynaklarının zengin olmaması ve öğrencilerin gereksinimini karşılayamaması,
- Kitaplardan yararlanma amacı dışında kütüphanenin kullanılması,
- Öğrencilerin okuma alışkanlıklarına sahip olmaması,

- Öğrenci önceliklerinin okumadan farklı olması.

Anketten elde edilen bulgulara ve yorumlara dayanarak, araştırmanın sonuçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Cibutili üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı çok düşüktür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu gündelik olarak okumaya ayırdığı vakit 1 saat ve altında bir süredir. Diğer taraftan öğrencilerin %23'ünün bir yıl içinde hiç kitap okumamış olması, üniversite öğrencileri için beklenmedik bir durumdur.
- Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuyucu olmayan kitle oranı (%23) ve az okuyan kitle oranı (%52,6) yüksek bulunmuştur. Bu durum üniversite öğrencileri için istenen bir durum değildir.
- Üniversite öğrencilerinin para bulabildikleri takdirde kitap alma yerine yiyecek veya giyecek almayı tercih ettikleri bulgulanmıştır. Yapılan ayrı incelemede yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip öğrencilerin ise kitap almayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin okuma alışkanlığına en fazla engel olan ya da olumsuz yönde etki eden faktörlere sırasıyla eğitsel, kültürel ve ekonomik nedenleri göstermişlerdir. Cibuti kültürü sözlü bir kültürdür, kültür bugüne kadar güçlü bir şekilde etkilemiş olsa bile insanlar okumanın önemini ancak 2000'li yıllarda anlamaya başlamıştır. Cibuti, nüfusunun %70'inin yoksul olduğu bir ülkedir ve bu nedenle okumak için kitap veya ders kitabı satın almak Cibutili aileler için bir öncelik değildir.
- Yapılan ayrı bir incelemede Tıp ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin kütüphaneden en fazla kitap ödünç aldıkları diğer fakültelerdeki öğrencilere göre kütüphaneye daha sık gittikleri bulgulanmıştır. Bunun olası temel nedeni Cibuti Üniversitesinde bu iki fakültenin seçilmiş olması ve derslerin zorluğu nedeniyle öğrencilerin diğer fakültelerdeki öğrencilerden daha fazla çalışmak zorunda kalmalarıdır.
- Öğrencilerin çoğu kitap okumama nedenine zaman olmadığı durumunu ileri sürmüştür. Ancak okumaya diğer faaliyetlerden daha az zaman ayırdıkları görülmüştür. Bu durum okuma etkinliğinin öncelikli bir etkinlik olmadığını ortaya koymaktadır.
- Öğrencilerin çoğunluğunun evde kitaplara ulaşamamaktadır. Diğer taraftan öğrenciler Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nin kaliteli hizmet sunmadığını ve

hizmetlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olmadığı görüşüne sahiptirler. Dolayısıyla okuma önünde en büyük engelin kaynaklara erişim sorunu olduğu söylenebilir.

- Öğrenci ebeveynlerinin neredeyse büyük çoğunluğunun okur-yazar olmadıkları görülmüştür. Okumayan ebeveynler çocuklarını okumaya teşvik etse bile, çocuklarına okumaları için iyi bir rol model oluşturamazlar.
- Diğer taraftan kütüphane hizmetlerinin yeterli olmadığı düşüncesine sahip öğrencilerin oranı yüksektir.

Araştırmada aşağıdaki soruların cevapları aranmış, elde edilen sonuçları doğrultusunda bu sorular için değerlendirmeler yapılmıştır:

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin okumak alışkanlıkları nasıldır?*

Elde edilen veriler doğrusunda katılan Cibuti Üniversitesi öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanmalarını çok düşük olduğunu sonucuna varılmıştır.

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin kütüphane kullanım düzeyleri nedir?*

Cibuti Üniversitesindeki öğrencilerin kütüphaneleri kullanma düzeylerine ilişkin yanıtlarda, kullanım düzeylerinin kısmen yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak kütüphaneye uğrama sıklığı ile kitap ödünç alma sıklığı arasında bir korelasyon bulunamamıştır. Bu durum öğrencilerin kütüphaneye genellikle ders çalışmak için gittikleri ve kütüphaneyi ödevlerine konsantre olmak için sessiz bir yer olarak gördükleri veya kütüphanenin diğer hizmetlerini kullandığı şeklinde açıklanabilir.

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerin okuma alışkanlığı ile kütüphane kullanma alışkanlığı arasında bir farklılık var mıdır?*

Elde edilen sonuçlara göre Cibuti üniversitesi öğrencilerin okuma davranışları ile kütüphane kullanma davranışları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin bu davranışları birbirinden bağımsız olduğu yönünde değerlendirme yapılmıştır.

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile okuma alışkanlıkları arasında bir ilişki var mıdır?*

Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin ailelerinin çoğunluğu düşük ya da orta sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Öğrencilerin kütüphane ve okuma alışkanlıkları ile sosyo-

ekonomik durumu üzerinde yapılan korelasyon analizinde ilgili durumlar arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır.

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyi nedir?*

Ebeveynler, küçük yaşlardan itibaren çocuğun ilk eğitimcileridir. Cibuti'deki üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinin çoğunluğu okur-yazar olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilerin okuma alışkanlıklarını etkilediği iddia edilebilir. Cibuti toplumu sözel bir toplum olduğundan okumanın önemi son zamanlarda dikkate alınmaya başlamıştır. Ancak Cibutili ebeveynler, dil engellerine rağmen çocuklarını okumaya teşvik etmektedirler.

- *Cibuti üniversitesi öğrencilerinin televizyon, internet ve sosyal medya kullanım durumu ile okuma alışkanları arasında bir farklılık var mıdır?*

Okuma yaşam boyu devam eden bir süreç olduğundan diğer gündelik aktiviteler ile kıyaslanması okuma için öncelik sıralamasının ortaya konması açsından fikir vermektedir. Müzik dinleme, TV seyretme, spor yapma ve bilgisayar kullanımı etkinliklerine nazaran kitap okumaya ayrılan süre görece olarak daha azdır.

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Cibuti Üniversitesi kütüphanesi için:

- Öğrencilerin taleplerini daha iyi karşılamak için kütüphane hizmetleri geliştirilmelidir.
- Öğrencilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda kütüphane koleksiyonu güncellenmelidir. Bu doğrultuda öğrenci beklentilerini karşılamak için talep toplamalı ve önerileri takip etmelidir.
- Kütüphane, öğrencilerin ilgisini çekmek ve okumaya motive etmek amacıyla okuma etkinlikleri düzenlemelidir. Okuma günleri bunun için iyi bir başlangıç olabilir.
- Kütüphane koleksiyonu analiz edilmeli ve öğrencilerin kütüphaneyi yetersiz bulmasının nedenleri belirlenmelidir.
- Kütüphane, üniversitenin farklı bölümlerinden tavsiye bilgiler alarak daha fazla bilgi kaynağı temin etmelidir.
- Üniversite, çeşitli, etkinlikler ile kütüphaneyi daha aktif hale getirmelidir.

- Araştırma, çalışma ve boş zanlarını değerlendirme için kütüphane rahat bir ortam haline getirmelidir.
- Üniversite yurt dışındaki Cibutili öğrencilerle iletişim kurup onlardan ülkeye dönüşlerinde kitap getirmeleri için kampanya başlatabilir. Başta Fransa ve Türkiye olmak üzere diğer ülkedeki bulanan bütün Cibutili öğrenciler birleşip üniversite kütüphanesine kitap göndermesi yararlı olacaktır.
- Üniversite UNESCO, UNICEF gibi yerleşik örgütlerden veya okuma ihtiyaçlarını destekleyebilecek diğer kuruluşlardan kitap yardımı almak için başvurabilir.
- Yurt dışındaki üniversitelerle iletişim kurulup ikili anlaşmalar çerçevesinde ihtiyaç fazlası kitaplar üniversite kütüphanesine kazandırabilir.

Ebeveynler için:

- Okuma alışkanlığında rol model görevini üstelenen kişilerden biri de ebeveynlerdir. Bu nedenle okuma alışkanlığının kazandırılması için ebeveynlerinin farkındalığının artırılması gereklidir. Bu nedenle ülkede ebeveynlerinin farkındalığını artıracak eğitimler, projeler ve politikalar uygulanmalıdır.

Üniversite öğrencileri için:

- Öğrenciler, öğrenimleri süresince okuma alışkanlığı kazanmamış olsalar bile kendi kendilerine eğitim almalıdırlar. Yaşam boyu öğrenme için bu alışkanlığı kazanmanın yollarını aramalıdır.
- Öğrenciler fikir ve görüş alışverişinde bulunmak için okuma grupları oluşturmalıdır. Bu etkinlikleri üniversite organize edilebilir.
- Öğrenciler paralarını kitap, gazete veya dergi almak gibi faydalı şeyler için kullanmaları teşvik edilmelidir.
- Öğrencilerin kütüphanelerden daha çok kitap ödünç almaları sağlanabilir. Bunun için projeler geliştirilebilir.
- Öğrenciler okuma alışkanlıklarını geliştirmek için gerekli tüm araçları, telefonları, interneti, bilgisayarları kullanmaları yönünde olanak sağlanmalıdır.

Bu tez çalışması ile bir Afrika ülkesi olan Cibuti'deki üniversite öğrencilerinin okuma ve okuma alışkanlıklarının durumu ile kitap ve kütüphane hizmetlerine erişim durumları anket tekniğine dayalı olarak araştırılmıştır. Araştırmada okuma ve kütüphane alışkanlığının çok düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi okuma oranın az olması olası bir durumdur. Bu çalışma ile Çalışmada okuma ve kütüphane alışkanlığı kapsamında sorunların tespite yönelik kanıtlar sunulmaya çalışılmıştır. Söz konusu bu sorunların çözümüne yönelik olarak da çeşitli öneriler yukarıda sunulmuştur. Ancak sorunun kalıcı olarak çözümü için konunun farklı boyutlarıyla ele alan araştırmaların yapılması gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

Abdulsalami, l.T , Okezie, Q.T ve Agbo, A . (2013). *The role of the library in the promotion of knowledge societies in nigeria*. Pelogia Research Library, *4*(1), 58–70.

Akca, Ç. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine kitap okuma alışkanlığı kazandırmada türkçe öğretmenlerinin rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Aksaçlıoğlu, A. (2005). *Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Aksaçlıoğlu, A.G ve Yılmaz, B. (2007). *Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi.* Türk Kütüphaneciliği Türk Kütüphaneciliği, 21(1), 3–28.

Aksoy, E ve Saniye, D. (2018). *Öğrencilerdeki okuma alışkanlığının öğrenci ve öğretim görüşlerine göre belirlenmesi.* Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, *22*(1), 143–184

Alaca,E ve Kızılöz, T. (2015). *Ankara üniversitesi ve Hacettepe üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme.* Türk Kütüphaneciliği, *29*(3), 515-543.

Alpay, M. (1991). *Kütüphane: Dünü yarına bağlayan köprü.* İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi Türkçe Sözlü.

Arıcan,S ve Yılmaz, B. (2010). *100 Temel eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanları etkisi ve bu uygulamada kütüphane rolü konusunda öğretmen görüşleri*. Türk Kütüphaneciliği, *24*(3), 498–518.

Arsalan,Y ve Çelik, Z. (2009). *Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi.* Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, *26*(26), 113–124.

Aykol, H. (2005). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (Pegem Akad.). Ankara. doi:10.145227/978605037017-1

Ayşe, V. (1977). *Üniversite kütüphaneleri.* Türk Kütüphaneciliği, *26*(4).

Bamberger, R, (1990). *Okuma Alışkanlığı Geliştirmesi* (Bengün, C ,Çev). Ankara: Kültür Bakanlığı.

Benavot, A. (2015). *Literacy in the 21st century: Towards a dynamic nexus of social relations.* International Review Education, 61, 273–294. https://doi.org/10.1007/s11159-015-9463-3

Bınarbaşı, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C Selçuk Üniversitesi.

Bircan, İ., ve Tekin, M. (1989). *Türkiye'de okuma alışkanlığının azalması sorunu ve çözüm yolları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, *22*(11), 393–410.

Blaha, B. A.ve, J. M. B. (1993). *New reading techniques*. İstanbul: Rota Yayınlar.

British Columbia Association. (1990). *The importance of school libraries/ressources centers and teacher-librarians*. 26–27.

Brown, H. D. (2000). *Principles of language learning and teaching*. New York: Pearson Education.

Bruns, M . (1977). *The relationship between the use of the san diego state university library and selected personal characteristics of the students populatio,* San Diego State University.

Büyükkaragöz, S. (1994). *Demokrasi Eğitimi ve Okul*. Çağdaş Eğitim, *204*(5), 10–14.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E . K., Akgün,Ö.E., Karadeniz. Ş. ve Demirel,F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Coşkun, E. (2002). *Okumanın Hayatımızda Yeri ve Okuma Oluşumu*. Türklük Bilimi Araştırmaları, *11*, 244.

Çelenk, S. (2003). *Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Danışması.* İlköğretim Online, 2(2), 7.

Çelik, B. (2019). *A study on the factors affecting reading and readings habits of preschool children,* Department of Languages, Tish İnternational University, 10(1), 105–106.

Çelik, E. (2006). *Sesli ve sessiz okuma ile içten okumanın karşılaştırılması*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (7), 18–30.

Çukadar, S., Gürdal, G., Çelik, S., ve Kahvecioğlu, K. (2011). *Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum ve Gelecek.* (cilt. 3-9). Uluslararası Yükseköğretim Kongresi.

Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5.sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelemesi*. Hacettepe Üniversitesi.

Dilek, H. (1992). *Kütüphane Bilimini Kapsamı ve Türkiye'de Durum*. Türk Kütüphaneciler Derneği

Dökmen Ü. (1994). *Okuma Becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Eberhat, G. (2010). *The Librarian is a Book of Liste*[Kütüphaneci bir liste kitabıdır].

Ekic, S. ve Yılmaz, B . (2014). *Ankara'daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi*. Türk Kütüphaneciliği, 4(28), 547–582.

Ekici, S ve Yılmaz, Z. (2014). *Ankara'daki Anaokullarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi.* Türk Kütüphaneciliği, 28(4), 547–582.

Encyclopedia Britannica (2022). Cibuti Haritası. Erişim Adresi: https://www.crwflags.com/fotw/flags/dj.html

Encyclopedia Britannica. Cibuti Etnik Grupları. Erişim Adresi: https://www.britannica.com/place/Djibout.

Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *2*(6), 207–223.

Epçaçan.C. (2018). *Okuma okuduğunu anlama becerilerinin öğretim sürecine Etkisi*. Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 13(19). doi:1308-2140-615-630

Expertise France(AFD) et Ministere de l'Enseignement Süperieur et de la Recherche. (2019). *Stratégie 2020-2024 De L'enseignement supérieur et de la recherche.*

Extensive Reading Foundation. (2011). *Guide to Extensive Reading*. Retrieved: http://www.erfoundation.org/.

Ficalier, Y et Briand, A. (2007*). Rapport d'information sur Les Forces Française stationnées à Djibouti*. Paris.

Gönen, M., Çelebi Öncü, E., & Işıtan, S. (2004). *İlköğretim 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi*. *MEB*, *164*, 7–35.

Gönen,M , Yılmaz, S. (1999). *The book reading habits of teacher and families to their hearing and hearing impaired kindergarten*. European Early Childhood Education Research Journal, 7(2), 5–15.

Grabe, W. (1991). *Current development in second language reading research. TESOL Quarterly*, *25*(3), 375–406.

Guylaine et Beaudry. (2012). *Profession bibliothécaire*. *Presse de l'Universite de Montreal*, 29.

Güneş, F. (1994). *Okuryazarlık kavramı ve düzeyleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, *27*(2), 499–507.

Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın.

Güngör, E. (2009). *İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi.

Hedge, T. (1995). *Using readers in language* . London : Macmillan Publishers Ltd.

Heimer. (1995). *Cibuti Bayrağı*. Erişim Adresi: https://www.crwflags.com/fotw/flags/dj.html.

HOBBS, R. (2010). *Digital and media literacy: a plan of action*. *Washington D.C. The Aspen Institute*. http://www.aspeninstitude.org/events/2010/11/10/digital-media-Literacy-planaction.

Hopper, R. (2005). *What are teenagers reading? adolescent fiction reading habits and reading choices.* Literacy, 39, 113–120.

IFLA. (2004). *Les bibliothèques, outils pour l'éducation et le développement*. 4(41), 268–277. doi:10.3917.

İpşiroğlu, Z. (1997). *Eğitimde yeni arayışlar*. İstanbul

Kachel. (1997). *Collection assessment and management for school libraries: preparing for cooperative collection development*. *C.T* Greenwood Press

Kakırman, Y. (2013). *Öğrencilerinin eğitimde üniversite kütüphanelerinin rolü ve öğrencilerinin beklentileri.* Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi- Journal of Research in Education and Teaching, 2(1), 103

Kara, M. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı üzerine bir inceleme*. T.C Trakya.

Karademir, M. (2018). *İlkokulu 4.sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Düzeyi Nedir?*. T.C İstanbul Aydın Üniversitesi Kavcar.

Kendeou.P, Broek .P, White.P, L. . (2009). *Prediction reading comprehension in early elementary school: the ındependent contribution of oral language and decoding skills*. Journal of Educational psychology, 101, 765–778.

Koç,S ve Müftüoğlu, G. (1998). *Dinleme ve okuma öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 53–70.

Kurudayıoğlu,M ve Tüzel, S. (2010). *21 yüzyıl okuryazarlık türleri değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi*. Tübat, 27, 283–298.

Kuş,Z ve Türkyılmaz, M. (2016). *Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları, ilgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini düzeyleri*. Türk Kütüphaneciliği, 24(1), 11–32. Erişim Adresi: http://www.tk.org.tr/ index.php/TK/article/view/503/496.

Lansdale, M & MC Curry, D. (2009). *Literacy in the new*. ERİC Documents Reproduction service No ED494062.

Mahwasone, N. (2019). *An overview of the roles and benefits of libraries*. Cambridge Scholars Publishing

Mart, C. (2015). *Combining extensive and intensive reading to reinforce language learning*. Journal of Educational and Instructional Studies in the World, 5(4), 85-90.

Max, R. (2014). Human Development Index (HDI) In OurWorldInData.org. Retrieved March 15, 2020, Erişim Adresi: https://ourworldindata.org/human-development-index

MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi 6,7 ve 8. sınıf öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 1.

Millet Eğitim Bakanlığı. (2011). *Halkla ilişkiler ve organizasyon hizmetleri alanı etkin ve hızlı okuma.*

NICHD. (2002). *Early child care and children development prior to school entry : result from the nıchd*. American Education Research Journal, 39(1), 133–164.

Odabaş, H Odabaş, ve Polat, C. (2008). *Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara üniversitesi örneği.* Bilgi Dünyası, 9(2), 431–465

Odabaş, H. (2003). *Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına etki eden faktörler.* Bilgin, 3–6.

Ogbodo, R.O. (2010) *Effective study habits in educational sector: counseling ımplications*. Edo Journal of Counseling, Vol. 3, No.2. pp. 1-11 .

Oğuzkan,F ve Sever, S. (2004). *Türkçe öğretim Türkçe ve sınıf öğretmenleri için.* Ankara. Engin Yayın

Onwubiko, E.C, Uzoigwe, C. (2004). *Library? the home of knowledge*. Enugu HRN Publishers.

Özdemir, E. (2013). *Eleştirel okuma.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özen, F. (2001). *Türkiye'de okuma alışkanlığı: neden okumuyoruz? niçin okumalıyız? nasıl okumalıyız? neler okumalıyız?*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, 1.

Palani, K. K. (2012) P*romising reading habits and creating literate social*. International Reference Research Journal 2(1), 91.

Panigrahi, C ve Panda, K. (1970). *Reading interest and information sources of school going children: a case study of two English Medium Schools of Rourkela.* Indian Malaysian Journal Of Library & Information Science.

Pierre, C. (2017). *Les bibliothèque* . Presse de l'université de France, 39.

Prettyman, J. (2019). *The literacy gender gap*. Erişim Adresi: https://www.vitalvoices.org/2019/09/ international-literacy-day-the-literacy-gender-gap/

Richards, J. C., & Schmidt, R. (2002). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics*. Malaysia: Pearson Education

Sağlamtunç, T. (1990). *Türkiye'de üniversite kütüphanecilik bölümleri 4.sınıf öğrencilerinin özgür (boş) zaman ders dışı okuma alışkanlıkları üzerinde bir araştırma.* Türk Kütüphaneciliği Kutuphaneciligi - Turkish Librarianship, 4(1), 3–21.

Sandhu, P . (2016). *Reading habits of public librabry's users*. A Survey İnternational Journal of İnformation Dissemination and Technology, 64, 247–250.

Sarwono.J. (2013). *Enlish for academic purpose*.Yogyakarta

Sevmez, H. (2009). *Türkçe adaylarının okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı üzerine bir inceleme: SÜ Fakültesi Örneği,* Yayımlanmamış yüksek lisan tezi, Selçuk Üniversitesi.

Share,İ & Thomas, E. (2007). *Democracy: media literacy.* National Center for The Preservation of Democracy.

Srivastava, N. (2017). *Literate schools*. Retrieve Oct 23, 2020 Erişim Adresi: https://medium.com/literate-schools/literacy-in-mathematics-aac1611197e2

Sünbül, M., Çalışkan, M. ve Yılmaz, E. (2010). *Lise öğrencileri kitap okuma alışkanlıkları, Konya İli araştırma Raporu*. Konya,Türkiye: Selçuk Üniversitesi Matbaası.

Şentürk, S. (2008). *Medya okuryazarlığı ders uygulamalarında dünya üzerinde görülen aksaklıklar*. İstanbul Kültür Üniversitesi.

Tasnimi, M. (2017). *Critical reading: An introduction*. Humanising Language Teaching, 19(6), 1-6.

Taşkesenlioğlu, L. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir inceleme.* Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9).

TDK. (1988). Türkçe Sözlü. *Türk Dil Kurumu*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tosunoğlu, M. (2009). *Türk eğitimi temel sorunu: ilk okuma yazma. komisyon, Türkçenin eğitimi ve öğretimi üzerine konuşmalar içinde.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 47–52.

UNESCO (2005). *Aspects of literacy assessment: topics and issues from the unesco expert meeting*. 10 -12 June 2003. Erişim Adresi: http://www.unesco. org/new/en/communication-and-information/media.

UNESCO. (2014). *Reading in the mobile era: A study of mobile reading in developing countries*. France: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

UNECO. (2017). *Créer des cultures de la lecture, de l'écriture et de l'apprentissage*. Allemagne: l'Institut de l'UNESCO pour l'apprentissage tout au long de la vie.

UNESCO.(2022). *Née pour apprendre.* Erişim Adresi: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261363?posInSet=14&queryId=eb312c98-a452-40c3-a304-eb2bb5ab8673 .

UNESCO. (2006). *Understanding of Literacy*. Education for all monitoring report. Erişim Adresi: http://www.org/education/GMR2006/Full/Chapt6_eng.Pdf

UNESCO. (2008). *International Literacy Statistics: A review Of Concepts, Methodology, and Current Data*. İnstitute For Statistics.

UNESCO. (2012). *Opportunity lost: the impact of grade repetition and early school leaving*. UNESCO İnstitute for statistics . CANADA.

UNICEF Press Release (2018). *3 in 10 young people in conflict or disaster-stricken countries are illiterate*. UNICEF. Erişim Adresi: https://www. unicef.org/media/media_102519.html

Vaezi, M. (2003). *Theories of reading.* Language Institute Language Teaching Journal. Iran.

Veron, C. (1973). *An analysis of faculty and student attıtude toward*. The Thomas Nelson Community College Library.

Wainwright, Gordon. (2007). *Speed reading better recalling*. Jakarta: PT Gramedia Pustaka Umum.

Watson, J. (2004). *Family Literacy: Support for young readers and their parents*. School Library Media Activities, 20(8), 24–48.

Wise, J ve Buffington, S. (2004). *The ordinary parents guide to teaching reading*. Peace Hill Press.

World Data on Education (WDE). (2006). *Djibouti Education* . *6*(8), 24. Erişim Adresi: http://www.ibe.unesco.org/.

Worldometers. (2022). *Population of Djibouti*. Erişim Adresi: https://www.worldometers.info/world-population/djibouti-population/

Yardım.M ve Tuncer.H. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınları.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay.

Yılmaz, B. (1993). *Okuma alışkanlığı halk kütüphanelerinin rolü*. Ankara

Yılmaz, B. (2002). *Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma*. Türk Kütüphaneciler Derneği, 16(4), 441–460.

Yılmaz, B. (2004). *Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı*. Bilgi Dünyası 5, 5(2), 115–136

Yılmaz, M. (2008). *Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinin okuma profili üzerine bir inceleme*. Cumhuriyet Üniversitesi.

EK-1 ANKET FORMU

Cibuti Üniversitesi Öğrencilerinin

Okuma Alışkanlığını ve kütüphane kullanımı Belirleme Araştırması

Anket Formu

Cibuti Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına ve kütüphane kullanmalarına ilişkin karnelerini ortaya çıkarmak amacında olan bu anket çalışmasında kişilerin kimliklerine hiçbir şekilde yer verilmeyecektir. Araştırmanın sağlıklı bir sonuca ulaşabilmesi için lütfen sorulara gerçeğe uygun olarak cevaplayınız.

1- Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın
- Erkek

2- Fakülteniz nedir? .....

3- Kaçıncı sınıftasınız?

- Birinci Sınıf
- ikinci sınıf
- üçüncü sınıf
- Dördüncü Sınıf
- beşinci sınıf

4- Kendinizi aşağıdaki sosyo-ekonomik düzeylerden hangisi içinde görmektesiniz?

- Alt gelir düzeyi
- Orta altı gelir düzeyi
- Orta üstü gelir düzeyi
- Üst gelir düzeyi

5- Okuma eylemine (gazete, dergi, kitap vb.) günde ortalama ne kadar süre ayırmaktasınız?

- 0–0,5 saat
- 0,5–1 saat
- 1–2 saat
- 2'den fazla

6- Son bir yıl içinde okuduğunuz kitap sayısı kaçtır?

- Okumadım
- 1–5 kitap

□ 6–20 kitap

□ 20’den fazla

7- Sizce okuma alışkanlığına en fazla engel olan ya da olumsuz yönde etki eden neden aşağıdakilerden hangisidir? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz).

□ Ekonomik nedenler (kitap fiyatlarının yüksekliği ve/veya gelir düşüklüğü)

□ Kültürel nedenler (aile veya toplum baskısı)

□ Eğitimsel nedenler (bu yönde eğitim almamış olmak ya da örnek alınacak bir ortama sahip olmamak)

□ Çalışma yoğunluğu nedeniyle vakit bulamama (ders, iş vb.)

□ Gezi, eğlence ya da dinlenmeye çok vakit ayırma (televizyon seyretme, sinemaya gitme, müzik dinlenme, internette dolaşma vb)

8- Okuma eyleminden ne düzeyde keyif almaktasınız?

□ Hiç

□ Az

□ Biraz

□ Çok

9- Okuma nedeninizi en çok aşağıdaki maddelerden hangisi açıklamaktadır (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

□ Toplumsal yaşama ilişkin becerilerimin gelişmesine katkıda bulunmak için

□ Farklı kültür ve düşüncelerin neler olduğu konusunda bilgi edinmek için

□ İşimde/öğrenim gördüğüm alanda gelişmek ve yeni bir iş sahibi olmak için

□ Eğlenceli bulduğum için

□ Merak duyduğum alanlarda bilgi sahibi olmak için

□ Günlük hayattan uzaklaşmak için (hayal kurmak ya da düşünmek)

□ Kendimi daha fazla tanımak ve keşfetmek için

Lütfen aşağıdaki düşünceleri dikkatlice okuyarak kendinize en uygun olan tek seçeneği işaretleyiniz.

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Ne doğu ne de yanlış bulmuyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10- Okumayı zor ve sıkıcı buluyorum					
11- İlgi çekici kitaplar bulamıyorum					
12- Kütüphaneye gitmekten hoşlanıyorum					
13- Bana kitap hediye edilmesinden çok mutlu oluyorum					

14- Daha fazla kitap okurdum, eğer

 Daha fazla zamanım olsaydı,

 Kitaplar daha ucuz olsaydı,

 İlgilendiğim alanlarla ilgili daha fazla kitap bulabilseydim,

 Kütüphane hizmetleri daha iyi olsaydı,

 Küçükken okuma alışkanlığı kazandırılsaydı,

 Kitaplar daha kısa hazırlansaydı,

 Kütüphaneler daha yakın olsaydı,

 Çevremdekiler daha fazla okusaydı,

15- Başkalarına kitap hediye etme alışkanlığına sahip misiniz? (Doğum günü, yılbaşı, mezuniyet gibi nedenlerden dolayı)

 Evet

 Hayır

16- İlk, orta ve lise eğitimi sırasında genel olarak bakıldığında eğitim sisteminin ya da öğretmenlerin size okuma alışkanlığı kazandırdığına inanıyor musunuz?

 Evet

 Hayır

17- En son ne zaman kitap okudunuz?

 Bugünlerde okuyorum

 1 hafta önce

 1 ay önce

 3 ay önce

 1 yıl önce

18- Sizce kitap okuma sevgisi aşılamada en fazla kim ya da ne daha etkilidir? <u>(Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)</u>

 Anne-baba

 Öğretmen

 Arkadaş

 Kişinin kendisi

 Medya (televizyon, internet, gazete ve dergi vb.)

19- Evinize düzenli olarak gazete ve dergi gibi süreli yayınlardan satın alınmakta mıdır?

 Evet

 Hayır

<u>Dikkat:</u> <u>19. soruya hayır cevabı verdiyseniz 20. soruyu cevaplamayınız</u>

20- Evinize düzenli olarak aldığınız süreli yayınlar hangileridir?

 Genel gazeteler

 Spor gazeteleri

 Magazin dergileri

 Aktüel dergileri

 Bilimsel dergiler

 Edebiyat veya sanat dergileri

 Diğer (belirtiniz).....

21- Zorunlu harcamalarınız dışında bir miktar paraya sahip olsanız bununla öncelikle ne alırdınız? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

 Kaset veya CD

 Yiyecek

 Kitap

 Giyecek

 Diğer (belirtiniz) .....

22- Annenizin eğitim seviyesi nedir?

cevap yok

 ilkokul

 ortaöğretim

lise

üniversite

23- Babanızın eğitim seviyesi nedir?

cevap yok

 ilkokul

 ortaöğretim

lise

üniversite

24- Evinizde kitaplık ve/veya kütüphane var mı? (Hayır cevabı verdiyseniz lütfen 23. soruyu boş geçiniz)

 Evet

 Hayır

25- Evinizde ders kitabı haricinde ne kadar kitap bulunmaktadır?

 Hiç yok

 1–10

 11–100

□ 101–500

□ 500’den fazla

26- Ülkemizde kütüphane hizmetlerinin (özellikle üniversite kütüphanelerinin) yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

□ Evet

□ Hayır

27- Kütüphanelere hangi sıklıkla gidersiniz?

□ Hemen her gün

□ Her hafta

□ Her ay

□ Nadiren

28- Son bir yılda kütüphaneden ödünç aldığınız kitap sayısı nedir?

□ 1–3

□ 4–15

□16’dan fazla

29- Günde ortalama kaç saat müzik dinlersiniz?

□ 0–0,5 saat

□ 0,5–1 saat

□ 1–2 saat

□ 2 saatten fazla

30- Günde ortalama kaç saat televizyon seyredersiniz?

□ 0–0,5 saat

□ 0,5–1 saat

□ 1–2 saat

□ 2 saatten fazla

31- Günde ortalama kaç saat spor yaparsınız?

□ 0–0,5 saat

□ 0,5–1 saat

□ 1–2 saat

□ 2 saatten fazla

□ Bu tür bir alışkanlığım yoktur

32- Günde ortalama kaç saat bilgisayar ve/veya internet üzerinde vakit geçirirsiniz?

□ 0–0,5 saat

□ 0,5–1 saat

□ 1–2 saat

□ 2 saatten fazla

□ Bu tür bir alışkanlığım yoktur

33- Sıklıkla ne tür yazılar okumayı tercih ediyorsunuz? (Önem derecesine göre 1'den 3'e kadar sıralayınız)

( ) Bilim-kurgu, roman, hikâye, deneme vb. edebi metinler/yapıtlar

( ) Eğitim altığım, çalışmakta ya da uzmanı olduğum alan ile ilgili metinler/yapıtlar

( ) Magazin ya da spor dünyasına ilişkin popüler metinler/yapıtlar

34- Okuduğunuz kitapları en çok hangi kaynaklardan yararlanarak seçersiniz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

□ Televizyon ve gazete reklâmlarından

□ En çok okunan kitaplar listesinden

□ Kitap fuarlarından

□ Kitap kataloglarından

□ İnternetten

□ Kitapçılardan

□ Arkadaş tavsiyesinden

□ Diğer (belirtiniz).....

35- Daha çok hangi vakitlerde kitap okursunuz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

□ Sabahları

□ Yatmadan önce

□ Gün ortası

□ Yalnızca hafta sonları

□ Düzensizdir

36- Yeni çıkan kitapları görmek için kitapevlerini ya da internette kitap satış sitelerini hangi aralıklarla ziyaret edersiniz?

□ 1–5 gün

□ 6–30 gün

□ 30–90 gün

□ Düzensizdir

□ Bu tür bir alışkanlığım yoktur

37- Genellikle boş zamanlarınızda en çok hangi aktivite içinde bulunursunuz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

□ Televizyon seyrederim

 Müzik dinlerim
 Bilgisayar/internette eğlenirim
 Alışveriş yerlerini gezerim
 Kitap okurum
 Arkadaşlarımla vakit geçiririm
 Sinemaya giderim ya da film seyrederim
 Diğer (belirtiniz).....

EK 2- ANKET FORMU

Etudiants de l'Université de Djibouti

Formulaire de questionnaire pour déterminer les habitudes de lecture et l'usage de la bibliothèque

Dans cette enquête, qui vise à révéler les notes des étudiants de l'Université de Djibouti concernant leurs habitudes de lecture et l'utilisation de la bibliothèque, l'identité des personnes ne sera en aucun cas mentionnée. Afin que la recherche aboutisse à un résultat sain, veuillez répondre aux questions de manière honnête.

1- Quel est votre sexe?

☐ femme

☐ homme

2- Quelle est votre faculté? .....

3- En quelle année etes-vous?

☐ premiére année

☐ Deuxiéme année

☐ Troisiéme année

☐ quatriéme année

☐cinquiéme année

4-Dans lequel des niveaux socio-économiques suivants vous situez-vous?

☐ faible

☐ inférieur à la moyenne

☐ moyenne

☐ élevé

5- Combien de temps passez-vous en moyenne par jour à lire (journal, magazine, livre, etc.)?

☐ 30-1heure

☐ 1-2 heure

☐ 2-3heure

☐ 3heure et plus

6- Combien de livres avez-vous lu l'année dernière?

☐ je n'ai pas lu

☐ 1–5 livre

☐ 6–20 livre

☐ 20 et plus

7- Selon vous, lequel des éléments suivants est le plus d'obstacle ou l'effet négatif sur les habitudes de lecture? (Veuillez cocher une option).

☐ Raisons économiques (prix des livres élevés et / ou faibles revenus)

☐ Raisons économiques (prix des livres élevés et / ou faibles revenus)

☐ Raisons éducatives (ne pas être éduqué dans ce sens ou ne pas avoir un environnement exemplaire)

☐ Ne pas pouvoir trouver du temps en raison de l'intensité du travail (cours, travail, etc.)

☐ Passer beaucoup de temps pour voyager, se divertir ou se reposer (regarder la télévision, aller au cinéma, écouter de la musique, surfer sur Internet, etc.)

8- A quel point aimez-vous la lecture?

☐ je n'aime pas

☐ un peu

☐ moyennement

☐ beaucoup

9- Lequel des éléments suivants explique le plus la raison de votre lecture (veuillez cocher une option)

☐ Pour contribuer au développement de mes compétences sociales

☐ Pour en savoir plus sur les différentes cultures et pensées

☐ Pour évoluer dans mon métier / mon domaine d'études et avoir un nouvel emploi

☐ Parce que je trouve ça amusant

☐ Avoir des connaissances dans des domaines qui m'intéressent

☐ Pour s'évader de la vie quotidienne (rêverie ou réflexion)

☐ Pour en savoir plus sur moi-même

Veuillez lire attentivement les réflexions suivantes et cochez la seule option qui vous convient le mieux.

	Je suis entièrement d'accord	**je suis d'accord**	**Je ne trouve ni correct ni faux**	**Je ne suis pas d'accord**	**Je ne suis pas du tout d'accord**
10- Je trouve la lecture difficile et ennuyeuse					
11- Je n'arrive pas à trouver des livres intéressants					
12- J'aime aller à la bibliothèque					
13- Je suis très heureux qu'on m'offre un livre.					

14- Je lirais plus de livres si

☐ Si j'avais plus de temps

☐ Si les livres étaient moins chers,

☐ Si je pouvais trouver plus de livres sur les domaines qui m'intéressent,

☐ Si les services de bibliothèque étaient meilleurs,

☐ Si vous aviez l'habitude de lire quand vous étiez plus jeune,

☐ Si les livres étaient plus courts,

☐ Si les bibliothèques étaient plus proches,

☐ Si ceux qui m'entourent lisaient plus,

15- Avez-vous l'habitude d'offrir des livres aux autres ? (Pour un anniversaire, le Nouvel An, un diplôme, etc.)

☐ oui

☐ non

16- En général, pensez-vous que le système éducatif ou les enseignants vous ont donné l'habitude de lire au cours de l'enseignement primaire, secondaire et supérieur ?

☐ oui

☐ non

17- Quand avez-vous lu un livre pour la dernière fois?

☐ je lis souvent

☐ il y’a une semaine

☐ il y’a un mois

☐ il y’a trois mois

☐ il y’a un ans

18- Selon vous, qui ou quoi est le plus efficace pour inculquer l'amour de la lecture? (Veuillez choisir une option)

☐ parents

☐ professeurs

☐ Amis

☐ le personne elle-meme

☐ les médias (télévision, internet, journal et magazines etc.)

19- Votre foyer achète-t-il régulièrement des périodiques tels que des journaux et des magazines ?

☐ oui

☐ non

NB: Si vous avez répondu non à la 19ème question, ne répondez pas à la 20ème question.

20- Which periodicals do you regularly take to your home?

☐ Journaux généraux

☐ Journaux sportifs

☐ revues

☐ Magazines actuels

☐ Revues scientifiques

☐ Revues littéraires ou artistiques

☐ Autre (veuillez préciser).....

21-Si vous aviez un peu d'argent en dehors de vos dépenses obligatoires, qu'achèteriez-vous en premier lieu avec cet argent ? (Veuillez choisir une option)

☐ cassette ou CD

☐ à manger

☐ livre

☐ habits

☐autre(precisez) .....

22- Quel est le niveau d'éducation de votre mère?

☐analphabéte

☐ primaire

☐ collége

☐lycée

☐üniversité

23- Quel est le niveau d'éducation de votre père?

☐analphabéte

☐ primaire

☐ collége

☐lycée

☐üniversité

24- Disposez-vous d'une bibliothèque à domicile?

☐ oui

☐ non

25- Combien de livres avez-vous à la maison, autres que les manuels scolaires? (Si vous avez répondu non à la question précedente, veuillez sauter la question 24))

☐ aucun

☐ 1–10 livres

☐ 11–100 livres

☐ 101–500 livres

☐ 500 et plus

26- Pensez-vous que les services de bibliothèque (notamment les bibliothèques universitaires) sont suffisants dans notre pays?

☐ oui

☐ non

27- Combien de fois allez-vous dans les bibliothèques?

☐ chaque jour

☐ chaque semaine

☐ chaque mois

☐ rarement

28- Combien des livres avez-vous emprunté à la bibliothèque l'année dernière?

☐ 1–3 livres

☐ 4–15 livres

☐16 et plus

29- Combien d'heures écoutez-vous de la musique en moyenne par jour?

☐ 0–0,5 minute

☐ 0,5–1 heure

☐ 1–2 heure

☐ 2 heure et plus

30- Combien d'heures regardez-vous la télévision en moyenne par jour?

☐ 0–0,5 minute

☐ 0,5–1 heure

☐ 1–2 heure

☐ 2 heure et plus

31- Combien d'heures faites-vous en moyenne par jour?

☐ 0–0,5 minutes

☐ 0,5–1 heure

☐ 1–2 heure

☐ 2 heure et plus

☐ je n’ai pas une telle habitude

32- Combien d'heures par jour passez-vous sur ordinateur et/ou sur Internet?

☐ 0–0,5 minutes

☐ 0,5–1 heure

☐ 1–2 heure

☐ 2 heure et plus

☐ je n’ai pas une telle habitude

33- Quels types d'articles préférez-vous lire souvent? (Classez de 1 à 3 selon l'importance)

( ) Textes/ouvrages littéraires de science-fiction, roman, récit, essai, etc.

( ) Textes / ouvrages liés au domaine dans lequel j'ai étudié, travaillé ou me suis spécialisé

( ) Textes populaires / œuvres liées au magazine ou au monde du sport

34-Quelles sources utiliseriez-vous le plus pour les livres que vous lisez? (Veuillez choisir une option)

☐ Dans les publicités télévisées et les journaux

☐ Dans la liste des livres les plus lus

☐ Dans les foires du livre

☐ Dans les catalogues des livres

☐ de l’internet

☐ aupres des Librairies

☐ Des conseils d'amis

☐ autres (précisez).....

35- Quand lisez-vous le plus souvent des livres? (Veuillez choisir une option)

☐ les matins

☐ avans de dormir

☐ dans la journée

☐ juste les week-end

☐ irréguliérement

36- Combien de fois visitez-vous les librairies ou les sites de vente de livres en ligne pour voir les livres nouvellement sortis?

☐ 1–5 jour

☐ 6–30 jour

☐ 30–90 jour

☐ irréguliérement

☐ je n’ai pas une telle habitude

37- Quelle activité pratiquez-vous habituellement pendant votre temps libre? (Veuillez choisir une option)

☐ regarder la télévision

☐ écouter de la musiqu

☐ etre sur le pc ou sur les reséaux sociaux

☐ faire du shooping

☐ lire un livre

☐ passer du temps avce les amis

☐ partir au cinema ou regarder un film

☐ autres (precisez).....

***

MERCI *

MAYSSOUN IBRAHIM ATTEYEH (Master 2 en information et gestion des documents)

EK-3-ETİK KURUL ONAYI

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	20
Araştırmanın Yürütücüsü:	MAYSSOUN IBRAHIM ATTEYEH
Araştırmanın Başlığı:	Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığını ve kütüphane kullanımı üzerine bir inceleme: Cibuti Örğneği
Karar Tarihi:	31-05-2021
Kurul Görüşü:	Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI
İMZA

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT
İMZA

Üye
Prof. Dr. Ela Özkan CANBOLAT
İMZA

Üye
Doç. Dr. Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Öğr. Gör. Fatma Tayhan KARTAL
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

Belge Doğrulama Adresi:
https://etikkurul.karatekin.edu.tr/dogrulama/6aeb3bb99e7c40b1

ASLI GİBİDİR
Mehmet GÜZEL
Bilgisayar İşletmeni
11.11.2022

Çankırı Karatekin Üniversitesi

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı-Soyadı: Mayssoun İbrahim Atteyeh

Doğum Tarihi: 31/08/1995

Doğum yeri: CİBUTİ

Bildiği Yabancı Diller: Türkçe, Fransızca, İngilizce, Arapça ve Somalice

Adres: Buğdaypazarı mahellesi , Mehehmet Yıldırım Sokak Fatih sitesi Merkez, Çankırı TÜRKİYE

E-posta: mayssoun.ibrahim@live.fr

ÖĞRENİM DURUMU:

Yüksek lisans: Devam etmekte olan : Çankırı Karatekin Üniversitesi

Lisans: 2014-2018. Cibuti üniversitesi.

Lise:2010-2013 Gabode lisesi

Ortaokul: 2006-2010 Gabode ortaokulu

İlkokul: 2001-2006 Annexe 1 İlkokulu

İŞ DENEYİMİ:

Yok